

16.1988/1 RODINNÉ SPOLOČENSTVO

Aby ste ... zachovali
jedného ducha a jednoty
zápasili za vieru v evanjelium. (Ef 1,27)

O b s a h

1. Hymnus na druhé večery sviatku Svätej rodiny	1
2. Jednota v rodine	2
3. Mária a obnova rodín	4
4. Za otcom biskupom Júliusom Gábrišom. Pohreb. Smútočný prejav kardinála Františka Tomáška	6
5. Svätý Otec veriacim v Československu	9
6. Biskupská synoda 1987. Kardinál Tomášek o uplat- není sa žien v cirkvi	10
7. List ministrovi školstva	14
8. Nočná adorácia na trnavskej nověne 1987	14
9. Karol Wojtyła: Láska a zodpovednosť	16
10. Rehabilitácia mravnej čistoty	19
11. Človek od počiatku. Vývoj dieťaťa od počatia do narodenia	23
12. Domáci život	27
13. Bohoslužby bez kňaza	29
14. Prax viery /K úvahám Mať alebo byť/	31
15. K ohlasom na Vyhlásenie o deportácii Židov Odprosenie. Zmierenie, či ustavičná nenávisť?	35
16. Psychológ medzi nami. Formovať ducha jednoty	38
17. Hovorí právnik. I. Aké právo u nás platí?	40
18. Dobré knihy	42
19. Slávnosti v rodine a v cirkvi	43
20. Katechéza. Skupina B /birmovanci/, štvrtá časť....	45

Ústredná téma tohto čísla: Duch jednoty v rodine

HYMNUS

na druhe večery sviatku Svätej rodiny

Blaživé svetlo nebeské,
ty nádej naša jediná,
Ježišu; tvojím zrozením
zjasala láska rodinná.

Mária, plná milosti,
ty, šťastná medzi ženami:
na hrudi zhrievaš Ježiša
a oblažuješ bozkami.

Z praotcov Jozef jediný
vybraný strážca Máriin,
si šťastný, lebo teba len
nazýval otcom Boží Syn.

Vy, z kmeňa Jesse výhonky
kvitnúce k spáse národov,
čujte nás, ako prosebne
voláme ku vám s dôverou.

Tú milosť, ktorou sa váš dom
do kvetov čností odieval,
nám dajte, aby v rodinách
duch pravej lásky prebýval.

Ježišu, ty si rodičov
ochotne, s láskou poslúchal.

Nech tebe, tvojmu Otcovi
i Duchu znejú piesne chvál. Amen.

Liturgia hodín I., str. 315-316

JEDNOTA V RODINE

Jednota je podmienkou prežitia každého ľudského spoločenstva. Tento všeobecný zákon platí aj v rodine. Ako kresťania túžime prispieť k diskusii o možnostiach zlepšiť inštitúciu rodiny. Ako svedectvo ponúkame príklad usporiadaných veriacich rodín a reflexiu nad motívmi, ktoré nám pomáhajú v láske žiť, prijímať a vychovávať deti, a tak pozitívne podporiť riešenie problémov rodiny a spoločnosti. Čudujeme sa len, že to myšlienkové a citové dedičstvo, ktoré je pre nás školou vzácných informácií a zdrojom sily, mnohé rodiny na vlastnú škodu odhadzujú a vedenie našej spoločnosti tieto jedinečné a ničím nenahraditeľné hodnoty ignoruje, očiernuje, falšuje a popiera.

Situácia

V súčasnej dobe troskotajú mnohé rodiny. Pre príklady nemusíme chodiť ďaleko. Pretože nie každý vzťah muža a ženy, ktorý sa začína ako veľká láska, je zodpovedný a výlučný. V tomto bode človek má dospieť k vzácnemu objavu, pre ktorý opúšťa otca i matku, domov, príbuzných, priateľov, aby vytvoril vyššiu životnú jednotu, ku ktorej sa cíti povolaný. Doteraz nám nijaká etika nevie nahradiť kresťanskú požiadavku vytrvať až do konca a vyznamenať sa v malom.

Vláda chladného rozumu

Zijeme v nejednotnej, atomizovanej spoločnosti. Na miesto srdca, ktoré má schopnosť chápať a zjednocovať aj protiklady, sa dostal vypočítavý rozum. Na miesto namáhavého umenia milovať, ako nás to učí aj vlastným príkladom Ježiš, sa učíme len slová a techniku, ako presadiť a obhájiť svoju pravdu. Aj samotná spoločenská pravda nie je výsledkom namáhavého zápasu ľudstva o poznanie, ale len mocensky presadená utópia; pravda mraveniska, počasia, chleba; pravda, ktorá sa dávkuje konzumentom podľa potreby a okolností, podobne ako zábava, móda či prídel potravín; strata citu pre stále trvalú pravdu, ktorou je Boh, jeho večne platné zákony, a jediný Učiteľ, Kristus, ktorý tak hlboko poznačil dejiny európskeho myslenia. Aj najmúdrejšie ľudské názory a filozofické systémy narážajú na svoje hranice. Bez lásky rozdeľujú na prívržencov a protivníkov, na fanatických vyznavačov a zarytých odporcov a výsledok je neustály boj jednotlivcov, tried a skupín. Biblia má na to obzr a stavby babylonskej veže.

Ako dosiahnuť jednotu?

Jednota v prírode a v spoločnosti nie je samozrejmá a daná. My vieme, že pracuje aj Diablos, ten, ktorý rozdeľuje. Najpohodlnejší, ale aj najmenej účinný spôsob, ako dosiahnuť jednotu, je **taký**, kde jeden rozkazuje a ostatní poslúchajú. Ideálom takto vytvorenej jednoty je vojenčina alebo väzenie. Najhlavnejšia čnosť je tu poslušnosť. Odvaha myslieť alebo mať vlastný názor sa tu pokladá za smrteľný hriech. Je to ideálne prostredie na pokrytectvo a pretváрку, neskoršie na neurozy a vzbury, lebo umlčané pravdy sa menia na jed.

Za jednotu sa treba modliť. Trápiť sa s ňou a usilovať sa o ňu vo svojich samotách, aby sme našli správne slová a skutky, ktoré jednotu tvoria a udržujú. Jednotu môžeme dosiahnuť trpezlivým presviedčaním, výchovou, schopnosťou vo svojej láske zjednotiť rôznorodé nové prvky a názory. Môžeme ju dosiahnuť vernosťou svojej pravde a citlivým prístupom k iným pohľadom na tú istú vec, schopnosťou asimilovať ich do vyššej, dokonalejšej syntézy, úctou k človeku, ktorý môže mať dobré srdce a svoju dôstojnosť aj za

nepresne pochopenou a povedanou pravdou. Jednota sa dosahuje vo viere, že to hlavné v našom živote je schopnosť milovať. Nakoniec sa človek v mene jednoty musí naučiť odpúšťať aj viny a chyby, ktoré sú dôsledkom inakšie videnej "pravdy".

Jednota v rodine

Malé deti nie sú partneri do diskusie. Sú účastníci života skôr, než by o živote dačo vedeli. Máme skúsenosť, že deti vo svojom idealizme radi poslúchajú toho, kto ich vedie trpezlivo, s láskou a príkladom. Úplne nesprávna je metóda pristrihovania krídel. Pre všetkých máme vytvárať priestor a máme mať odvahu deliť sa s ostatnými o svoje práva. Saint Exupéry hovorí k Bohu: Daj mi plášť taký veľký, aby som všetkých prikryl. Je veľká chyba, ak manželia bojujú proti sebe o autoritu a moc. Kto tu bude rozkazovať? V katolíckej rodine vedenie obyčajne úplne samozrejme "pochopí" a hneď po svadbe uchopí muž. Boh je Otec, všetko riadi a všetko klope. Aj cirkev riadia a vedú iba muži. Rodina je cirkev v malom. Teda muž je tu na to, aby rozkazoval. Prvá odpoveď, ktorú veľmi nerad, ale predsa len začuje, je tichý, protestujúci hlas o rovnosti všetkých ľudí. Muž pohotovo zacituje Efezanom, 5. Ten citát pozná naspamäť. Katolícka žena obyčajne nepozná podobné citáty. Ak si na niečo spomenie, "je to úplne od vecí". Nastane prvá tichá domácnosť, kde každý si premýšľa svoje. Trvá to dlho, kým sa naučia milovať svojho partnera tak, "ako Kristus miluje svoju cirkev", čo je v tej istej kapitole. V manželstve sa nerozkazuje, ale v láske navzájom slúži. O prvenstvo sa usiluje len v láske a službe. Podobné je to aj vo vzťahu k dospievajúcim deťom. Ak rodičia nezbadajú, že dospievajúce dieťa /a ako skoro dospievajú!/" sa musí učiť lietieť na vlastných krídlach a dobývať svet, že si musí preverovať silu a samostatne prejsť najprv malými skúškami, obdobie zákonitého napätia sa stáva bolestným, zbytočne neurotizovaným. Je to boj medzi múdrosťou rodičov a odvahou detí, ktoré rodičov zo zásady neodmietajú, lebo ich potrebujú, len vidia svet svojimi vlastnými očami.

Pravá autorita

Jediná moc, ktorú všetci rešpektujú, vyplýva z odvahy slúžiť, denne a vytrvalo niest svoje bremeno a pritom s citom a láskou brať ťarchu svojich blízkych. Nepočuť, že by sa v daktorom manželstve partneri hádali o to, kto bude robiť dajakú ťažkú alebo nepríjemnú prácu. V klasických kresťanských rodinách sa vedeli svorne podeliť o úlohy i o radosti, lebo prijali ako svoj vzor a cieľ Boha, a Boh je centrom jednoty a garantom autority, a Kristus, ktorého pri sviatostnom sobáší prijali medzi seba, medzi nimi skutočne žije a dodnes robí divy a zázraky.

Krízové príčiny

Prečo sa mnohé také veľké lásky vyčerpajú a menia na pravý opak? S odpoveďou sa trápia mnohí povolání odborníci a tí vedia veľmi málo. Z kresťanského pohľadu na mnohé havárie manželstiev spoznáваме predovšetkým tieto ich príčiny:

1. Rýchla zmena spoločenského myslenia. Už nežijeme v kresťanskom svete.
2. Neúplná výchova. Zameraná len na odbornosť, spoločnosť, nie na rodinu.
3. Príliš veľký dôraz na hmotné dobré. Neschopnosť unieť blahobyť.
4. Strata Boha. Strata viery v cieľ a posvätnosť života.
5. Nedostatok menších rodinných spoločenstiev. Kresťanský individualizmus.

Východisko

Aj evanjeliová požiadavka je, "aby všetci jedno boli". Jednota je Boží dar. Budeme sa musieť učiť počúvať a objavovať oslobodzujúcu pravdu lásky, aby sme sa stali jej služobníkmi. Táto

základná láska je veľká a schopná naplniť celé srdce. Potom sa človek rád ovláda, obetuje svoj čas, energiu, srdce, lásku všeobecným potrebám ľudstva, a dozreje na dar, ktorým sa stáva pre iného. A súčasne dozreje na schopnosť takýto jedinečný dar prijať, milovať a vážiť si ho. Kultúra vzťahu, ktorú kresťanstvo cez tisícročia vyexperimentovalo, teda nie je nič iné, iba láska. A nepoznáme optimálnejšie prostredie ako rodinu, kde by človek rozdáva-
júc sa v láske dôstojnejšie naplnil svoj ľudský účel.

MÁRIA A OBNOVA RODÍN

Nasledujúci článok bol vypracovaný ako decembrová téma Mariánskeho roka 1987/1988. Vzhľadom na jeho aktuálnosť ho uvádzame aj v tomto čísle Rodinného spoločenstva.

Boh začal od začiatku šíriť svoju lásku vo svete vytváraním väzieb a vzájomných vzťahov medzi stvoreniami, a špeciálne medzi ľuďmi. Manželstvo a rodinu vybavil Boh takými možnosťami formovania a rozvíjania medziosobných vzťahov, že sám použil nazaretskú rodinu ako prostredie pre vstup svojho Syna do sveta a pre jeho prípravu na pôsobenie v nom.

Nežiadúce dôsledky sekularizácie ľudskej spoločnosti, ktoré ju premenili na konzumnú spoločnosť, sa prejavili výrazne aj na inštitúcii rodiny ako spojovacieho článku medzi jednotlivcom a spoločnosťou. Budúcnosť ľudstva podstatne závisí od budúcnosti rodiny, a preto manželstvo a rodina si zasluhujú osobitnú pozornosť aj v tomto mariánskom roku. Čo môže povedať nazaretská rodina, a špeciálne Mária v nej, dnešným manželom a rodinám? Dodnes sme sa nenaučili čerpať z tohto zdroja. Pokúsme sa hľadať Máriin odkaz manželom a rodinám.

Kresťanské rodiny dnes i kresťania všeobecne netrpia ani tak na nedostatok duchovného života ako viac na to, že nedokážu premeniť energie získané prostriedkami tohto života /sviatosťami, modlitbami, čítaním a meditáciou sv. Písma, zhromaždením v spoločenstve veriacich.../ na prospech každodenného života, ktorý je pre nás Božím oslovením. Nenaučili sme sa ešte žiť jeden život v harmónii toho, čo chceme, s tým, čo konáme. Sme príliš detmi svojho prostredia, ideológie, spoločenského systému, strachu, ľahostajnosti, závidi, túžby po úspechu... a málo detmi Matky Márie, ktorá svojím "Hľa, služobnica Pána" /Lk 1, 38/ ukazuje, v čom väzí tajomstvo tejto harmónie. Kto sa prestane báť hriechu, začne sa báť Boha. V hriechu sa vytráca nielen schopnosť viesť dialóg s Bohom, ale aj možnosť vidieť Boha v človeku a vo svete. Vytráca sa dialóg medzi manželmi, v rodine i medzi príbuznými. Vytráca sa prirodzená úprimnosť a jednoduchosť z našej reči i postojov, ktoré sa prejavovali u Márie. /Ako sa to stane, keď ja muža nepoznám? Lk 1, 34/. Prestávame byť deťmi svojej Matky, ktorá sa s radosťou i s rozpakmi delila so svojou príbuznou Alžbetou o "veci, ktoré jej urobil Mocný" /Lk 1, 49/.

Na základe udalosti, keď "Jozef chcel tajne prepustiť Máriu, lebo ju nechcel vystaviť potupe" /Mt 1, 18-25/ môžeme usudzovať, že Mária a Jozef viedli intenzívny rozhovor o nezvyčajnom zásahu Boha do ich spoločného života, ale i o pochybnostiach Jozefových. A tento rozhovor bol vedený s vedomím prítomnosti Ducha Božieho, lebo "anjel Pána prehovoril k Jozefovi" /Mt 1, 20/. A práve rozhovor v trojici medzi manželmi, kde tretie miesto zaujíma Kristus,

chýba v našich rodinách. V takom rozhovore sa prestávame sústreďovať na presnosť logických formulácií, ktorými obhajujeme svoje názory, a začíname si uvedomovať, ako ten druhý pociťuje a prežíva moje správanie a postoje. Túto formu dialógu možno uplatniť aj v tzv. "horizontálnej" časti sviatosti pokánia manželov, t. j. pri príprave na "vertikálnu" - sviatostnú spoveď. /Horizontálnu časť sviatosti pokánia tvorí rozhovor medzi manželmi, v ktorom spoločne hľadajú korene a príčiny narušenia ich vzťahov, čo nie je možné v rámci individuálnej sviatostnej spovede./

Tak ako Mária prijala svoju iste neočakávanú úlohu Matky Božej, tak aj my sa učme meniť smer, prijímať nami neplánované denné úlohy. V tomto svetle zodpovedné rodičovstvo nepripúšťa odmietavý postoj k sexuálnemu životu u jedného z manželov a neznamená ani sexuálny nátlak alebo sexuálnu uvoľnenosť používaním antikoncepcie. Zodpovedné rodičovstvo je, po vzájomnej a uváženej dohode, slobodne prijaté rozhodnutie k starostlivej výchove všetkých detí, ktoré Boh rodičom požehná pri možnom použití prirodzenej regulácie počatia. Z tohto hľadiska, je Mária pre manželov vzorom ako tá, ktorá prijíma Božie rozhodnutie. V manželstve je týmto Božím rozhodnutím život v spoločenstve lásky a v jednote duše i tela. Vtedy aj sexuálny život sa stáva jedným z posvätných aktov vzrastu vzájomnej lásky manželov.

O Máriinom utrpení ako matky sa dozvedáme okrem iného aj z evanjeliového príbehu so Simeonom pri obetovaní Ježiša v chráme /Lk 2, 34-35/. Tu Boh ústami Simeona hovorí, že jej dieťa bude trpieť. Prečo Boh hovorí to, čo sa matkám nezvykne hovoriť? Chce od Márie jej vnútorný súhlas. Chce, aby popri Kristových slovách "Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna" /Jn 3, 16/, bolo možné aj o Márii povedať: Mária nás tak milovala, že nám dala svojho jednorodeného. Utrpením naším vlastným alebo utrpením našich detí aj nás Boh oslovuje, a my sme povinní odpovedať. Nie je našou odpoveďou, napríklad, na tlak proti viere často iba rezignácia, útek do izolovanosti, kompromisné počínanie v zamestnaní hraničiace až s nevierou? Tak sa chceme zbaviť utrpenia a pripravujeme si ešte väčšie a nebezpečnejšie utrpenie dvojtvárnym pôsobením na svoje deti, antipatiou a pretvárkou okolia voči nám, až otvoreným odmietnutím našich postojov. Jediná pozitívna odpoveď pred Bohom aj pred ľuďmi na každé utrpenie je v Mariínej odpovedi vyjadrenej prijatím utrpenia /nie rezignáciou/ a jeho neustálou premenou na energie obohacujúce náš život i život nášho prostredia.

Od Márie sa musíme učiť prežívať aj radosť. Vyjadrila ju slovami z Magnifikatu "Velebí duša moja Pána" /Lk 1, 46-56/. Uvedome nie si toho, že naša radosť má pôvod v Pánovi, robí ju nielen ne-sebeckou a nevtieravou, ale aj trvalou. Taká radosť nezaniká v neúspechu, ale nám pomáha prijímať ho, prežívať ho a nerezigňovať pred ním. Učí nás úprimne sa radovať s radujúcimi aj vtedy, keď ich radosť nemôžeme dosiahnuť.

Boh v Márii znovu vyzdvihol jednotu dvoch stavov na pohľad protichodných: panenstva /reprezentujúceho čistotu ducha/ a materstva /predstavujúceho schopnosť tvorby všetkého nového/. Bytostná jednota panenstva a materstva je už v samom Bohu, ktorý je Láska a Stvoriteľ. Na tento obraz je stvorená príroda so svojimi danosťami darovať sa i dávať vzrast. Taký je aj človek so svojou schopnosťou milovať a spolupracovať pri vytváraní nového života. Len v čistote ducha môže vzniknúť nová kvalita, a preto panenstvo a materstvo sú neoddeliteľné súčasti aj manželského života. Ani jedna z týchto hodnôt nemôže existovať izolovane, a manželia sú povinní obe ich rozvíjať v sebe i vo svojich deťoch. A takto v duchu Máriinom chápané panenstvo a materstvo nebudú vytvárať bariéry ani

vtedy, keď sa budú vzťahovať na sexuálnu oblasť alebo oblasť lásky dospelých detí.

Vo sv. Písme sa hovorí aj o udalosti nájdenia dvanásťročného Ježiša v chráme /Lk 2, 41-50/. Všeličo môžeme spoznať v tejto udalosti. Isteže v nej vidíme, že Ježišova múdrosť, adekvátne múdrosť učiteľov zákona, je Božím dielom, ale nemôžeme nevidieť, že je to aj dielo výchovy Jozefa a Márie. A vedieť vzbudiť záujem dieťaťa o hodnotné veci, viesť ho k dôslednosti, nie k povrchnosti, naučiť ho poznať seba, naučiť ho slobodne vyjadriť a obhájiť svoj názor a s primeraným pocitom zodpovednosti ho aj žiť, je pre všetkých rodičov i vychovávateľov neľahká úloha, a zvlášť dnes.

Panna Mária nás privádza až za hranice nášho osobného a rodinného duchovného života. Učí nás zodpovednosti za život viery a lásky v cirkvi i vo svete, keď jediného Syna dáva celkom do služieb apoštolátu. A Kristus práve použitím veľkosti svojej Matky a veľkosti každého materstva ukazuje aj nám, ako sa stať svetlom a kvasom sveta. Musíme sa stať jeho matkou, ktorá ho rodí slovom i srdcom, postojmi i skutkami lásky vždy znova vo svete. A na to je potrebná permanentná obnova každého z nás v duchu Kristovom skrze Máriu.

/tn/

ZA OTCOM BISKUPOM JÚLIUSOM GÁBRIŠOM

V piatok 13. 11. 1987 o 14.00 umrel vo svojej rezidencii vo veku 74 rokov apoštolský administrátor trnavskej diecézy biskup Dr. Július Gábriš.

Zomrel pokojne odovzdaný do vôle Stvoriteľa, v ktorého službách stál ako kňaz a ako biskup - nástupca apoštolov.

Trnavská diecéza po 14 rokoch osirela. Keďže smrťou biskupa padá mandát generálneho vikára, ktorý je za života biskupovho jeho zástupcom a keďže biskupstvo nemôže ostať bez hlavy, zvolili hneď v sobotu 14. nov. o 11 h podľa predpisov cirkevného zákonníka konzultori menovaní zomrelým biskupom za dočasného správcu /administrátora/ diecézy farára v Seredi, dekana galantského obvodu dp. Jána Sokola /54 ročný/. Smrť biskupa, ako aj voľbu dočasného správcu diecézy oznámili ihneď telegramom do Ríma a na ministerstvo kultúry SSR.

Z Ríma prišiel obratom sústrastný telegram Sv. Otca s nasledovným znením:

Dôstojný pán Ján Sokol
diecézny administrátor
Svätoplukova 3, Trnava

Dozvediac sa o zbožnej smrti, ktorá po dlhej a ťažkej chorobe znášanej v kresťanskom duchu zastihla trnavského administrátora Júliusa Gábriša, aj ja sa pripájam k smútku duchovných a veriacich tejto arcidiecézy a vyprosujem večný pokoj duši tohto pastiera, ktorý s vytrvalosťou a horlivosťou dával osobný príklad služby cirkvi.

Ako výraz uznania tejto jeho služby nariadil som mu dať titul a arcibiskupskú hodnosť ad personam - ako osobe -, udeľujúc ochotne celej arcidiecéze ponorenej v smútku svoje apoštolské požehnanie.

Dané vo Vatikáne 13. 11. 1987

Pápež Ján Pavol II.

Pohreb

V stredu dňa 18. novembra 1987 už od šiestej rano čakali veriaci pred univerzitným kostolom sv. Jána Krstiteľa v Trnave, ktorý sa stal arcibiskupskou katedrálou z vôle biskupa Gábriša.

Smútočné bohoslužby sa začali o deviatej. Hlavnému celebrantovi biskupovi Ferancovi stáli po boku ako koncelebranti kardináli František König z Viedne a František Tomášek z Prahy. Dalšími koncelebrantmi boli vysokí predstavitelia Vatikánu arcibiskup Achille Silvestrini, tajomník Rady pre verejné veci cirkvi, arcibiskup František Colasuonno, apoštolský nuncius s osobitnými úlohami, a otec Ján Bukovský, člen Rady pre verejné veci cirkvi, ako aj viedenský arcibiskup Groer, biskupi Ján Pásztor z Nitry a Jozef Vrána z Olomouca /ktorý medzitým dňa 30. novembra 1987 tiež umrel/, všetci slovenskí kapitulní vikári a veľké množstvo /asi 500/ knazov z celého Slovenska.

Štátnu správu zastupovali minister kultúry SSR Miroslav Válek a jeho námestník Vincent Máčovský.

Priestranný univerzitný kostol bol nabitý veriacimi, medzi ktorými bolo vidno mnoho rehoľných sestier. Aj námestie pred kostolom zaplnili veriaci, hoci bol pracovný deň a mládež v škole. Podľa realistického odhadu na zádušnej bohoslužbe v kostole a pred ním sa zúčastnilo 12 až 15 tisíc ľudí.

Medzi veriacimi bol aj biskup Ján Chryzostom Korec.

Z veľmi dôstojného priebehu smútočných obradov sa vymkla kázeň biskupa Feranca. Spomenul najdôležitejšie etapy v živote zosnulého - knazskú a biskupskú vysviacku a ustanovenie slovenskej cirkvnej provincie. V závere uviedol činnosť zosnulého v štátoch kontrolovaných inštitúciách Spolku svätého Vojtecha, Charite, Zbore ordinárov a Združení knazov. Hoci výslovne nepovedal *Pacem in terris*, označil ho za nápomocného pre rozvoj náboženského života v novej cirkvnej provincii. Po jeho kázni zavládlo v kostole a na námestí ticho.

Po zádušnej omši sa ujal slova arcibiskup Silvestrini. Najprv prečítal sústrastný telegram Svätého Otca adresovaný Jánovi Sokolovi, ktorého Zbor konzultorov trnavskej biskupskej kúrie zvolil za administrátora osirelej arcidiecézy. Potom prečítal telegram št. sekretára kardinála Casaroliho a napokon zhodnotil život a dielo biskupa Gábriša. Pritom zdôraznil, že svojou vernosťou Svätému Otcovi a Cirkvi urobil slovenskú cirkev známou pred celým svetom. Veriaci jeho prejav odmenili búrlivým potleskom. Potom prehovoril primas český kardinál Tomášek. /Pre jeho vysokú hodnotu uvádzame kardinálov smútočný prejav v ďalšom doslovne./

Smútočný prejav kardinála Františka Tomáška

Pochválen buď Ježiš Kristus!

Drazí, práve teď se blíží už poslední modlitby v této katedrále za duši zesnulého duchovního otce diecéze trnavské biskupa Júlíuse Gábriše.

Považuji za svou povinnost, abych také řekl několik slov i jménem biskupů a ordinářů v oblasti české a moravské.

Od toho dne, kdy jsem byl spolusvětitelem právě jeho, když přijímal biskupské svěcení, od té doby jsem byl s ním v častém pravidelném styku. A byl jsem vždy povzbuzen tím, když jsem se přesvědčoval, jak je jeho pevný jasný postoj jako biskupa církve římskokatolické. Toho si byl vědom do všech důsledků, že Kristus založil církev na apoštolu Petrovi: Ty si Peter, t. j. Skála, a na té Skále založím církev svou a brány pekelné jí nepřemohou.

A proto přijímal bez nejmenších výhrad všechno to, co ohlašoval svatý Otec anebo prostřednictvím kongregací, které právě jemu slouží a vyhlásují právě jeho rozhodnutí. To právě mu bylo vždycky jasné, že právě to, co rozhoduje svatý Otec a jeho kongregace, to není k diskusi, ale to je k akci. /Búrlivý potlesk, 35 sekund/.

Proto byl, je a kéž bude ke všem našim biskupům, kněžím a věřícím velkou výzvou do další budoucnosti. /Potlesk, 18 s/.

Obětavě pracoval, modlil se a trpěl pro Boží království. Dokud byl zdrav, v největší plnosti se o to snažil. Věděl - kdo pracuje pro Boží království, dělá mnoho. Ale také dobře věděl, že kdo se modlí pro Boží království, dělá více, a právě to bylo pro něho, čím nejvíce naplňoval nejen dny, ale také noci bezesné, zvláště v roce posledním, jak jsem o tom slyšel právě zde, kdy jsem přijel k vám do Trnavy. Byl jsem hluboce dojat, jak opravdu prošel v modlitbách celé noci, v bolestech pro Boží království.

Kdo se modlí pro Boží království, dělá více, než ten, kdo pracuje. A za třetí, dovršoval svou práci pro Boží království tím, že trpěl, zvláště - to víte - v roce posledním, s Kristem na kříži, a to do vyčerpání všech svých sil. S tím vědomím, že kdo pracuje pro Boží království, dělá sice mnoho, kdo se modlí, dělá více. S tím vědomím trpěl, že kdo trpí s Kristem pro Boží království na kříži, ten dělá všechno, a to všechno on dělal. /Potlesk, 21 s/.

Drazí bratři a sestry, v tom je výzva také do vašich řad věřících. Byl jsem teď právě na synodě biskupské v Římě po dobu celého měsíce října, kde právě jsme hovořili, jednali o poslání vás věřících v církvi a ve světě po Druhém vatikánském koncilu. A právě na to myslete. V tom je také odkaz vašeho biskupa Juliuse Gábríše: Pracovat pro Boží království, modlit se a trpět s Kristem. Ať to stojí cokoliv. /Potlesk, 25 s/.

A to proto, poněvadž kříž nemá poslední slovo, ale poslední slovo má Vzkříšení - vítězství. /Potlesk, 13 s/.

Ve hlubokém sjednocení s Kristem stojíme po boku Matky Boží Panny Márie, která slíbila ve Fatimě - je to už 70 let letos -: Mé srdce neposkvřené zvítězí! /Potlesk, 15 s/.

Musím vám poděkovat za to, čeho jsem byl svědkem včera zde ve vašem kostele vedle residence, té vaší pobožnosti k Matce Boží Panně Marii. To pro mne byl zážitek hluboký na můj celý život. Velké Pán Bůh zaplať. /Potlesk, 12 s/.

A proto, doufám s vaším souhlasem, požádám právě naše milé hosty z Říma, aby o tom v tomto duchu hovořili se svatým Otcem. /Potlesk, 16 s/. On právě jde touto cestou svým celým životem a v té největší plnosti ve hlubokém sjednocení s Kristem a se svatým růžencem v ruce. Jeho sekretář z Krakova, páter Stanislav Dživiš, říká, že nelze říci, kolik růženců on se denně pomodlí. A proto i v tom je pro vás skutečná veliká výzva. A také je to zářící příklad vašeho zesnulého biskupa Juliuse Gábríše.

Tedy v tomto duchu prožíval poslední chvíle, okamžiky svého života. My se modleme za pokoj jeho duše, ale zároveň ho prosíme: Náš milovaný otče naší diecése, prosíme tě, pamatuj, oroduj za nás po boku Matky Boží Panny Márie a našich svatých ochránců, abychom opravdu s radostí pokračovali na nastoupené cestě k svatosti neboť radostného dárce miluje Pán Bůh.

Pro dnešek s Pánem Bohem a dej Pán Bůh na šťastnou shledanou v našem věčném domově, kdy už se nebude počítat čas. Amen. /Potlesk 50 s/.

SVÄTÝ OTEC VERIACIM V ČESKOSLOVENSKU

Svätý Otec v rámci návštevy ad limina Apostolorum /v septembri 1987/ prijal pána kardinála Františka Tomáška, jediného člena episkopátu Československa, ktorý za účelom tejto návštevy pricestoval do Ríma. Pápež v reči adresovanej kardinálovi poukázal aj na túto okolnosť.

Pakoj s Tebou! Tento pozdrav, ctihodný brat, platí tak Tebe, tu prítomnému, ako aj ďalším štyrom biskupom Československa, ktorí tu s Tebou boli pred piatimi rokmi. Neprítomnosť týchto biskupov je výrečným poukazom na situáciu, v akej žije cirkev vo vašej krajine.

Čo môžeme potom povedať o diecézach, v ktorých sú už celé generácie veriacich nútené žiť bez pastierov, zástupcov apoštolov? Je azda možné, aby sa Petrov zástupca, ktorému je zverená starosť o všeobecnú cirkev, pozeral ľahostajne na takúto situáciu? Už o samotnom Kristovi evanjelista napísal, že "keď však videl zástupy, prišlo mu ich ľúto, lebo boli zmorené a skleslé ako ovce bez pastiera" /Mt 9, 36/. Svätá stolica sa vždy usilovala, a stále sa neúnavne usiluje, využiť všetky možnosti na to, aby sa mohol tento smutný stav, aký nemá obdobu v nijakej krajine s kresťanskou tradíciou, skončiť. Ctihodný brat, môžem ťa ubezpečiť, že ani v budúcnosti nebude zanedbané nič, čo by mohlo prispieť uskutočneniu túžby veriacich Československa mať vlastných hodných biskupov so všetkými kvalitami, aké sa vyžadujú od autentického pastiera cirkvi, menovaných Svätou stolicou.

Znepokojuje ma však i ďalšia starosť. Vo vašich diecézach sa neustále znižuje počet kňazov a ich priemerný vek neustále rastie. Nie je to výnimočný prípad, prejavuje sa to aj v iných krajinách. Ale zatiaľčo inde má toto zníženie počtu kňazov svoju príčinu v zmenených spoločenských pomeroch, naopak, vo vašich miestnych cirkvách je táto situácia vyvolaná aj skutočnosťou, že vaše semináre nezávisia úplne od vašich rozhodnutí. Aké aktuálne sú vo vašej situácii, ctihodný brat, slová a odporúčanie Krista: "Žatva je síce veľká, ale robotníkov je málo; proste teda Pána žatvy, aby poslal robotníkov do žatvy!" /Mt 9, 37-38/. Ako teda zarmucuje moje srdce, keď počujem, že aj tí, čo by chceli nasledovať Pánovo volanie, sa stretávajú s nespočetnými prekážkami a zabránuje sa im vstup do seminára, v ktorom je počet žiakov limitovaný. Preto sa stáva ešte naliehavejšou modlitba, ktorú tak často opakujú veriaci vo vašej krajine, "aby sme boli na príhovor sv. Vojtecha ku Kristovi vedení dobrými pastiermi".

A vôbec nemôžem prejsť mlčky tých, ktorých považuje cirkev za veľký Pánov dar, rehoľníkov a rehoľnice, pretože ich stav uskutočňovania evanjeliových rád "hoci sa i netýka hierarchickej štruktúry cirkvi, predsa však prináleží pevne k jej životu a ku jej svätosti" /Lumen Gentium, č. 44/. Práve v ich povolanií mali počas toľkých storočí konkrétny výraz rady čistoty zasvätenej Bohu, chudoby a poslušnosti. Povolanie k rehoľnému životu má svoj základ v slovách samého Spasiteľa; cirkev prijala tento drahocenný dar od Pána a s jeho pomocou ho neustále zachováva. Akým ťažkým, ak nie nemožným, sa preto stáva úsilie o dosiahnutie dokonalosti života tam, kde úplne vymizli kláštory a rehoľné domy i napriek tomu, že prv, počas celých storočí tam mnohé rehoľné domy prekvitali a prinášali mnohým generáciám duchovný i kultúrny úžitok.

Pán kardinál, Ty, čo sa zúčastníš na synode o laikoch, mi pripomínaš československých laikov, ktorí - i napriek mne dobre známym ťažkostiam - podávajú krásne svedectvo prílnutia k živej viere. Ako milióny mužov a žien v iných národoch, tak aj československí katolíci sú pevne rozhodnutí uchovať a zanechať potomstvu svetlo viery v Krista a vernosť cirkvi.

Hľadiac do budúcnosti, nemôžem nespomenúť tých, ktorým je potrebné prinášať toto svetlo. "Ako uveria v toho, o ktorom nepočuli?" /Rim 10, 14./ Tieto slová sv. Pavla sú pre Teba, ako i pre všetkých spolubratov príčinou nepríjemného pastoraálneho znepokojenia, pretože "biskupské svätenie udeľuje zároveň aj povinnosť učiť" /Lumen Gentium, 21/. Ale ako môžete uskutočňovať túto náročnú povinnosť, ak vám chýbajú nielen dostatočný počet spolupracovníkov, ale aj najzákladnejšie možnosti pre katechetické vyučovanie a dokonca i nevyhnutná náboženská literatúra, takže i samotní veriaci sú z toho sklúčení?

Nech sú útechou pre Teba, ctihodný brat, ako i celému československému episkopátu a všetkým, ktorí sú činní v apoštoláte, apoštolove slová: "Všetko môžem v tom, ktorý ma posilňuje" /Fil. 4, 13/. Aj v takých náročných podmienkach môžete vložiť nádej v Toho, "ktorý môže vykonať nad všetku mieru oveľa viac, ako my žiadame alebo chápeme" /porov. Ef 3, 20/.

Zvlášť potešujúca je naozaj rastúca túžba mládeže žiť podľa Evanjelia, ako o tom svedčí účasť vždy väčšieho počtu veriacich na sviatostiach a na púťach. Stačí pripomenúť púte vo Velehrade, Levoči a Šaštíne, na ktorých sa zúčastňujú stovky tisícov veriacich, najmä z radov mládeže. Tento nový záujem o život z viery je iste spojený s prehĺbeným kresťanským životom v rodinách. V nich sa tiež formujú priaznivé podmienky pre rast knazských a rehoľných povolaní. K novému rozmachu života viery napomáhajú svojím príhovorom spolu so Sedembolestnou Matkou Božou aj svätí, ktorí, ako hovorí hymnus, pochádzajú z vášho rodu a ktorí kráčali po tej istej zemi, po ktorej teraz chodíte vy. Mám na mysli svätých, ohľadom ktorých už prišli žiadosti o blahorečenie a svätorečenie: blahoslavená Anežka a Zdislava, knaza Jána Sarkandera, sluhu božieho Antona Cyrila Stojana, olomouckého arcibiskupa. Nemôžeme zabudnúť - dnes, na sviatok sv. Václava - ani na spomienku na tohoto svätca, mučeníka, ktorý obetoval svoj život za šírenie kresťanstva a za jeho upevnenie vo vašej vlasti.

Ubezpečujem Ťa o svojich modlitbách za Teba, za ostatných bratov v episkopáte, ako i za veriacich, ktorí sú zverení pod vašu opateru, zo srdca udeľujem svoje apoštolské požehnanie Tebe, Tvojim spolubratom vo vlasti, knazom, seminaristom, rehoľníkom a rehoľnicami, ako i všetkým veriacim v Československu, najmä chorým a trpiacim.

Vo Vatikáne, na sviatok sv. Václava, 28. septembra 1987.
/L'Osservatore Romano, 2. 10. 1987/

BISKUPSKÁ SYNODA 1987

Biskupská synoda je ústredná a trvalá cirkevná inštitúcia, ktorú ustanovil pápež Pavol VI. apoštolským listom "Apostolica sollicitudo" 15. septembra 1965. Biskupskú synodu zvoláva pápež na prerokovanie závažných cirkevných otázok každé tri roky alebo kedykoľvek to uzná za vhodné.

Siedme riadne generálne zhromaždenie celosvetovej biskupskej synody, ktorá sa konala od 1. do 31. októbra 1987 v Ríme, nadväzovalo na medzinárodnú poradu laikov v Rocca di Papa /21. - 25. mája 1987/. Synoda bola zameraná na povolanie a poslanie laikov v cirkvi a vo svete dnes, 20 rokov po Druhom vatikánskom koncile.

Na synode sa zúčastnilo 262 synodálnych otcov zo všetkých kontinentov sveta. Východné cirkvi zastupovali 6 patriarchovia, 1 arcibiskup a 7 metropolitov. Ďalej boli prítomní zástupcovia biskupských konferencií, generálni predstavení rehoľných spoločností, vedúci predstavitelia rímskej kúrie, 30 členov menovaných pápežom, 1 osobitný sekretár, 2 laici vo funkcii pomocných sekretárov, 20 odborníkov - laikov a 60 audítorov - laikov.

Jednotlivé prejavy sa zaoberali úlohou laikov v dnešnej cirkvi, misionárskym povolaním kresťanskej rodiny, miestom mládeže a detí v pastorálnej praxi, otázkami pastorácie medzi chudobnými v treťom svete, medzi chorými a telesne postihnutými, vyučovaním náboženstva, šírením myšlienky jednoty v cirkvi. Nad všetkými týmito úvahami prevládala problematika povolania a poslania ženy v laickom apoštoláte, vzhľadom na to, že najväčším vzorom všetkých čias zostáva Panna Mária, ktorá svojím "Áno" umožnila vykupiteľské dielo Kristovo.

Z bohatej škály prejavov zaujal príspevok, ktorý predniesol Rev. F. P. M. Boyle, C. P., predstaviteľ telesne postihnutých občanov z USA. Poukázal na častú diskrimináciu postihnutých, trpiacich nielen v dôsledku architektonických bariér, ktoré nie sú jedinou prekážkou v živote invalidov. Laický účastník synody Salvatore Nocera poukázal na hodnotu misie laikov v prežívaní utrpenia. Ako slepec predstavil svoje vlastné životné skúsenosti z Talianska aj z tretieho sveta a hovoril najmä o potrebe integrácie postihnutých do verejného života, hlavne v oblasti školstva.

Na synode sa zúčastnil aj pražský arcibiskup, O. kardinál F. Tomášek. Pozvaní a menovaní od sv. Otca boli aj O. Ján Hirka, gréckokatolícky ordinár z Prešova, a MUDr. Silvester Krčméry, laik z Bratislavy. Ani jednému z nich však nepovolili čs. úrady vycestovať, a to ani napriek tomu, že generálny sekretár biskupskej synody Msgr. J. P. Schotte požiadal telegraficky ministerského predsedu Štrougala o intervenciu!

Na synode odznelo vyše 170 prejavov, spomedzi ktorých spomenieme aspoň dva: prejavy O. kardinála Tomáška a O. kardinála Jozefa Tomka, prefekta Kongregácie pre evanjelizáciu národov.

O. Tomášek upozornil na to, že veriaci majú osobitné poslanie - vydávať svedectvo viery podľa Kristových slov: "Budete moji svedkami" /Sk 1, 7/. Laické apoštolské hnutia, ktoré vznikli v tomto duchu, majú veľkú zásluhu tým, že pobádajú svojich členov k prehĺbovaniu duchovného života a prebúdajú v nich kresťanské misionárske povedomie. Tento apoštolát vyžaduje nielen vnútornú formáciu, ale i odvahu, lebo súčasný svet je poznačený zbabelosťou a strachom, a práve na týchto ľudských slabostiach stavia diktatúra svoju moc.

O. Tomko poukázal na to, že každý pokrstený človek, a tak vlastne i každý laik, je misionárom, a to najmä preto, lebo je súčasťou cirkvi, ktorej určil Kristus poslanie získavať učeníkov spomedzi všetkých národov a kázať po celom svete. Misia laikov je určená práve pre tento náš svet, ktorý má 5 miliárd obyvateľov, pričom ale 3 a 1/2 miliardy ľudí nepozná Ježiša a nevie nič o najvýznamnejšej udalosti dejín, o skutočnosti, že Boh sa stal človekom. Šírenie evanjelia a jeho praktizovanie v spoločnosti vyžaduje nie dobrovoľnú, ale nevyhnutnú účasť laikov. Z toho vyplýva

potreba výchovy k misionárskemu povolaniu v rodinách, školách a spoločnostiach a naliehavosť pomoci misionárom vo forme modlitieb a materiálnej podpory.

Súčastou synody bola akademická konferencia za účasti sv. Otca a pod vedením Pontifikálnej akadémie vied. Prednášku o životnom prostredí predniesol profesor chémie na univerzite v Ríme a na Katolíckej univerzite Najsv. Srdca Ježišovho, Giovanni Battista Marini-Bettolo. Prednášku o otázkach genetiky predniesol Jérôme Lejeun, profesor fundamentálnej genetiky na univerzite v Paríži.

Siedma riadna biskupská synoda sa skončila 31. októbra o 10. hodine sv. omšou, ktorú celebroval sv. Otec, aby sa poďakoval Všemohúcemu a zároveň vyprosil pomoc Ducha Svätého v ďalšom praktickom uplatňovaní koncilového učenia. Svätú omšu koncelebrovali so sv. Otcom všetci prítomní kardináli a biskupi.

Kardinál Tomášek o uplatnení sa žien v cirkvi

Po skončení Biskupskej synody o laickom apoštoláte pred odletom kardinála Františka Tomáška z Ríma do Prahy ho pozvalo oddelenie českého vysielania Vatikánskeho rozhlasu do štúdia, odkiaľ dňa 1. 11. 1987 hovoril otec kardinál Tomášek O uplatnení se žen v cirkvi:

Naše jednání na Biskupské synodě už je skončeno. Pravidelně byl přítomen, a to s velkou pozorností, Svätý Otec. Velmi odpovědně jsme venovali naši pozornost také otázce uplatnění ženy v církvi.

Především je třeba, aby si každý uvědomil, že muž a žena, pokud jde o jejich důstojnost, jsou si před Bohem zcela rovni. V tom ohledu církev vykonala velké sociální dílo, neboť pozvedla ženu z její hluboké poníženosti, ve které ženy většinou musely žít v době před příchodem Kristovým. Taková situace trvá dosud v některých oblastech, kde křesťanství dosud nezakořenilo.

Proto je v tom velká ignorance, jestliže některé ženy mají negativní postoj ke křesťanství. Když ne z hlediska náboženského, tak aspoň z hlediska sociálního měly by si být vědomy velkého přínosu křesťanství pro povýšení ženy z jejího dřívějšího hlubokého ponížení.

Pokud jde o rovnost muže a ženy před Bohem, je mi velmi nemilé, že už několikrát mě navštívily některé ženy ze Slovenska, žijící v manželství, a velmi si stěžovaly, že od některých kněží, ale zvláště z podnetu jednoho z nich se jim ukládá, že vždy a ve všem jsou povinny poslouchat svého manžela. Vyvolává to u mnohých velké konflikty ve svědomí a pro mnohé z nich je to nerově těžko únosné. Vysvětlil jsem jim to tím, že nemohu přímo zasahovat do jejich diecéze, a proto je nutné, aby se obrátily v této záležitosti na svého ordináře.

Neučta k ženě má však v době současné mnohém vážnější rozměry. Nejednou se dovídáme, že v některých oblastech světa jsou dosud únosy mladých žen a dívek. V tom je jejich největší ponížení. Jsme však zároveň zrceni představou o jejich dalším osudu. Je proto velmi naléhavě potřebné, aby se proti tomu co nejdříve našli účinnější prostředky než dosud, aby se této tragédii předcházelo. Jestliže celosvětové Sdružení mezinárodní amnestie bojuje proti mučení lidí a terorismu, je nutné založit podobnou světovou organizaci proti těmto strašným zločinům, které se páchají na ženách. Je třeba uvést do pohybu velké dílo úcty k ženě a v tom duchu zabezpečit účinnou výchovu mravní, a to ve všech oblastech - nejen v rodinách a ve školách všech stupňů, ale i ve filmu, televizi, literatuře, umění, ve sdružení mládeže - všude.

Ano, je naléhavě nutné více než dosud pamatovat na nedotknutelnou důstojnost ženy, a to vždy a všude. Zvláště velkou výzvu k tomu dáva Rok Panny Marie, který právě prožíváme, neboť právě v ní důstojnost ženy dosáhla svého největšího vrcholu.

V manželství se stává žena matkou rodiny a muž otcem rodiny, což je velice závažné. V tom smyslu jsou rovnocennými partnery v rodině, mají si vzájemně pomáhat a jednotně spolupracovat při výchově dětí. Je však otcovství nejen tělesné, ale také duchovní. Podobně i mateřství je nejen tělesné, ale také duchovní. Proto může dosáhnout svého životního uspokojení muž, i když se nestane otcem rodiny, ale stane se duchovním otcem pro ty, kteří potřebují pomoci, a to nejen v apoštolátě, charitativní činnosti, anebo ještě ve větší plnosti, když se stane knězem nebo reholníkem. Podobně i žena může dosáhnouti svého životního uspokojení, když se stane duchovní matkou pro ty, kteří potřebují pomoci rovněž v apoštolátě, charitativní práci, anebo ještě ve větší plnosti, když se stane reholnicí.

Vyskytují se dotazy, jak je to s možnostmi, aby byly zavedeny v církvi jáhenky. To všechno potřebuje určité vysvětlení. V Listě apoštola svatého Pavla Římanům v kapitole 16, verši 1 čteme: "Doporučuji vám naši sestru Fiobu, jáhenku církevní obce v Kenchrejích". Je zde zmínka, a to plným jménem, o této službě žen v prvotní církvi. Jáhenky pomáhaly při křtu žen, pečovaly o chudé, nemocné a nemocné křesťany, poučovaly dívky a ženy, které se připravovaly na přijetí svátosti křtu. Avšak veřejně nekázaly ani nevykonávaly nějaké liturgické obřady. V tom smyslu to bylo vyjádřeno také v našem jednání na této synodě. Žena má být uplatňována co nejvíce ve všech službách Církvi, ke kterým není nutné mít zvláštní splnomocnění svěřením.

Pokud jde o uplatňování žen v církvi, a to zvláště u nás, poslala mi do Říma dopis jedna z našich lékařek, ve kterém mimo jiné píše: "Pro nás stát vyvíjí potřebu laiků pro každé životní období člověka, od početí dítěte až po úmrtí. Už v lůně matčine dítě vnímá. Tehotné ženy by měly chodit na bohoslužbu slova. A jestliže dítě, jak je to dokázáno, vnímá hudbu, oč více bude vnímat právě Boží slovo. Někdy po porodu se stává, že dítě pro nebezpečí úmrtí musí být rychle pokřtěno. Túto úlohu by měla mít zdravotní sestra. O duchovní růst dítěte od prvních krůčků, ba i dříve, by se měli starat rodiče, kmotr nebo kmotřenka.

Aby se věřící děti vyhnuli tzv. sexuálnímu poučování, sexuální výchově, která je u nás vedena většinou ateisty, měla by existovat bohoslužba slova pro dospívající hochy a také pro dospívající dívky, které by vedl laik.

Já přicházím často do styku s mládeží, která ví málo o náboženství. Výsledek je ten, že mimo jiné neustále musím kromě své práce mládeži vysvětlovat, jak škodlivá je interrupce a co to vlastně znamená. Musím vysvětlovat, že jde vlastně o vraždu dítěte. Vidím, že většinou jde o děvčata, která nejsou přímo nevěřící, ale do života nejsou duchovně vybavena. Mnoho z nich by rádo věřilo, ale není, kdo by jim udělal jasno v tápáních a posvětil jim na cestu. Jak bych byla ráda, kdybych je mohlo někomu svěřit. Kněží je málo a jsou zaneprázdnění. Proto je velmi důležité konat pro mládež bohoslužbu slova.

Pro střední věk jsou důležití věřící laici na pracovištích. Velmi důrazně bych chtěla připomenout, že všichni věřící si musíme uvědomit, že odpovídáme za naše okolí Bohu. To znamená, co věřící, to misionář. Pro nemocné by měl existovat v každé ulici laik, který by je navštěvoval a závčas upozornil kněze, který by jim posloužil svátostmi, a to dříve, než budou odvezeni do nemocnice, kde je to spojeno s některými problémy."

K tomu dodávám: V našem životě a také v našem apoštolátě velmi na to myslíme, a to zvláště v tomto Roce Panny Marie, který právě prožíváme, že nejdokonalejší vzor pro náš osobní duchovní život i pro náš apoštolát je naše společná duchovní matka, Panna Maria. Proto je velmi důležité, abychom měli v rukou denně ruženec a nosili medaily Panny Marie ustavičné pomoci. Jen tak můžeme prožívat radostnou skutečnost, že i na nás se splní to, co Panna Maria před 70-ti léty slíbila ve Fatimě: mé Neposkvrnené Srdce zvítězí.

V tom duchu vám všem žehnám z plna srdce, vás všechny pozdravuji ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.

LIST MINISTROVI ŠKOLSTVA

Pánu ministru školství ČR

V Praze 10. 11. 1987

Pane ministře,
dovídáme se, že ministerstvo školství chystá krátký film pro školy o sexuální výchově. Zprávy, které se nám dostaly, budí v nás obavy, že film neprospěje mravní úrovni našich dětí. Jako rodiče máme zájem, aby naše děti nebyly takovým způsobem kaženy. Máme své zásady a představy, které se opírají o práce seriózních vědců, vychovatelů, psychologů a sexuologů v celém světě. Máme jako rodiče také nezadatelné právo a odpovědnost za to, aby naše děti byly vychovávány a vedeny v duchu křesťanském. I když naše škola má ideologický monopol, bude snad i v zájmu státu, abychom neměli děti znásilněné a násilnické, aby se neocitaly před soudy a v mápravných zařízeních pro mravnostní delikty, abychom neměli otce a matky v mládeži školou povinné. Již T. G. Masaryk upozorňoval, že otcovství upadá; co by asi řekl dnes? Na jedné straně varují vážní a odpovědní lékaři před nebezpečím AIDS v pohlavní promiskuitě, na druhé straně slyšíme, jak se k ní vedou patnáctiletí chlapci a dívky. To je trestuhodná nezodpovědnost!

Proto prosíme, pane ministře, aby tento film proběhl nejdříve na rodičovských sdruženích, aby se vůbec v oblasti výchovy nepodnikalo proti nebo bez vědomí rodičů.

Děkujeme za pochopení a žádáme odpověď.

V mene českých a moravských veriach list odoslal páter Jozef Zvěřina.

Aj slovenské rodiny sa k listu pripájajú.

NOČNÁ ADORÁCIA NA TRNAVSKEJ NOVÉNE

Hlboké duchovné zážitky, jednota ducha, srdečná atmosféra, účasť mladých veriach z rôznych kútov Československa a pohostinnosť - to sú hlavné črty nočných adorácií počas trnavskej novény za posledné roky. Trnavský deviatnik už od svojho vzniku /1710/ je prejavom viery a vďaky nášho ľudu.

Roku 1987 pripadla večná adorácia na 14. novembra. Už okolo 17. hodiny smerovali ku kostolu sv. Mikuláša početné skupiny mladých i starších veriacich a na prilahlých parkoviskách boli desiatky osobných automobilov. Večerný program sa začal modlitbou ruženca, ktorého desiatky sa striedali so spevmi mladých. Po lorentánskych litániach sa o 18. hod. začala svätá omša. Slávil ju Mons. Ján Čížik, generálny vikár trnavskej arcidiecézy. V kázni vyslovil myšlienku, že kľúče od nášho šťastia, kľúče ku Kristovi sú pri nohách Márie - v spoločnej modlitbe, viere a vernosti.

Nasledovala spievaná liturgia hodín, do ktorej sa zapojili početní účastníci. Mladí z východného Slovenska predviedli skvelé duchovné pásma, v ktorých skĺbili otázky dneška s modlitbou a spevmi. Z hovoreného slova osobitne vynikol Máriin monológ, v ktorom sa o. i. hovorilo: "Celý svet, ba i vaše Slovensko je nemocnica... Nechýba vám chlieb, ale Boh! Sme hladní po Božom slove."

Posledná svätá omša bola o 22.30. Celebroval ju trnavský dekan Jozef Slamka. Svojím živým a bezprostredným prístupom zaujal všetkých. Vyzdvihol Eucharistiu ako jediný prameň života, dôverný osobný vzťah k Pánu Bohu ako istý predpoklad, ktorým možno prekonať nástrahy pre kresťanské postoje v konkrétnych situáciách. "Nežiť s hriechom, odhaľovať pravdu, ktorá oslobodzuje!" Zdôraznil, že normou pre nás nie je svet, televízia, verejná mienka - normou je Kristus a evanjelium.

Tesne pred polnocou bola vyložená Sviatosť Oltárna na verejnú poklonu. Osvetlený ostal hlavný oltár a bočné stĺpy, dôverná atmosféra umocnila pôsobivosť meditácie. Boli tu ďakovania, prosby, odprosenia - všetko podložené slovami Písma. Mohli tu byť i myšlienky Otcov, či slová Koncilu, alebo silné podnety zo synody o laikoch, ktorá sa skončila v októbri. Prízvukovala sa myšlienka spolupráce rozličných hnutí a špiritualít u nás.

Okolo druhej hodiny bola odložená Sviatosť Oltárna. Nasledovali tradičné chvíle adorácií voľnejšej formy: myšlienky, spevy, zvýraznenia potreby jednoty spájaním rúk za spevov Cestou s nami, Spoj nás v jedno, Pane. Spomenuli sme tu naše bolesti - vraždy nenarodených, neúctu, nelásku voči starším. Silným zážitkom bolo pásmo mládeže o biskupovi Jánovi Vojtaššákovi, ktorého 110. výročie narodenia sme si pripomenuli práve 14. novembra. Jeho život plný utrpenia sme si pripomenuli zastávkami jeho krížovej cesty vo väzeniach /Ilava, Valdice, Banský, Leopoldov/, až po jeho smrť. 7. 8. 1965 ho pochoval v Zakamennom na Orave trnavský biskup Ambroz Lazík. Takto odišiel prvý a posledný slovenský biskup v spišskom biskupstve. Odvtedy nemá Spiš biskupa. Záverom odznela modlitba: "Bože, daj nášmu národu takých biskupov, akého si nám dal v osobe biskupa Jána, aby neohrozene viedli cirkev a náš národ k večnému víťazstvu. Matka Sedembolestná, Patrónka nášho národa, pros svojho Syna za jednotu nášho národa, za našu vernosť svätej cirkvi, za slobodu viery našej vlasti. Vypros nám silu, aby sme neochvejne hájili matku cirkev, za ktorú sa modlil, pracoval a trpel Boží služobník biskup Ján." Pásmo bolo prijaté búrlivým potleskom. Pán Boh zaplať, že aspoň takto si ožívujeme našu minulosť, ktorá sa nám chce vygumovať z pamäti zamlčováním faktov a šírením lživých a jednostranných informácií.

Niekoľkokrát v noci sme si spomenuli v modlitbách i na trnavského biskupa Mons. dr. Júliusa Gábriša, ktorý zomrel deň predtým, 13. novembra 1987 o 16. hodine. Tak silne túžil dožiť sa aspoň otvorenia novény, na ktorú si naspamäť pripravoval príhovor. Máme živo v pamäti reč, ktorú mal otec biskup Gábriš v Šaštíne v minulom roku, kde o. i. povedal: "Všetci raz budeme zomierať, ale pri zomieraní je ťažké sa pripravovať na stav, ktorý nasleduje po zomieraní. Preto je tak veľmi potrebné, aby sme sa na zomieranie

i na večný život pripravovali skôr. Skôr, než pocítíme dotyk smrti". - Už vtedy to hovoril zo srdca - žil tým. Teraz je s nami spojený aspoň duchovne z druhého brehu - z večnosti. Odpočinutie večné, daj mu, Pane!

O pol piatej sme vyšli všetci, čo sme boli v chráme zo Slovenska i františkáni z Prahy a naši hostia z Moravy na námestie pred biskupský palác, kde sme si sprítomnili zosnulého arcipastiera. Pred bránou viali v rukách mladých dve mariánske zástavy. Zachovali sme chvíľku ticha. Modlili sme sa za zosnulého otca biskupa, zaspievali pieseň V sedmobrežnom kruhu. Aspoň takto sme sa rozlúčili s otcom biskupom.

Prvá nedeľná sv. omša bola o piatej hodine ráno. Celebroval ju trnavský kaplán Pavol Pavlík. V homílii povedal, že viera je dar, našou úlohou je podávať ju ďalej ostatným. "Musíme byť viac zodpovední, aby druhí našli cestu k Bohu." Pred sv. prijímaním okrem podania rúk začala mládež spievať pieseň "Spoj nás v jedno, Pane". Prítomní sa pochytili za ruky. Pokiaľ sa nevyspievala celá pieseň, stiskami rúk a mávaním nad hlavami sme vyjadrili jednotu a odhodlanie niest' vieru do budúcnosti. A ešte jeden silný zážitok. Pred požehnaním zaznelo od oltára svedectvo konvertitu: "Som synom vysokopostaveného straníka. Nevedel som, načo žiť. Už v štrnástich rokoch som hlboko upadol. Bol som na dne. No Božia milosť sa ma dotkla - mňa úbohého a nehodného. Prišiel som tu raz do kostola, bola práve sv. omša. Pocítil som akési svetlo. To sa nedá opísať slovami... Pocítil som silu, že Ježiš Kristus žije medzi nami! Poznal som, že Boh nás miluje, že je Svetlo a Pravda"... Viem - pocítil som, že nás Boh skutočne miluje. Stačí sa vnútorne otvoriť. Buďme pripravení, aby sme ho uvítali. Hovorím vám to na povzbudenie - viem že vám to možno povedať. Ste deti Božie. Ja viem, čím som bol, a viem čo som získal. Boh je blízko, žije v nás! Ste deti Božie! Láska Božia nech je vo vás!"

Čo na záver? Trnava nás veľmi prekvapila. Vďaka usporiadateľskej službe. Vďaka za veľmi dobré ozvučenie priestoru kostola. Vďaka za čaj a pohostinnosť rodín. Vďaka všetkým, ktorí prišli zďaleka - za ich obetavosť a povzbudenia, ktorými prispeli do programu.

Kolko nás bolo v Trnave? Taký počet nepamätajú posledné roky!

KAROL WOJTYŁA: LÁSKA A ZODPOVEDNOSŤ

Kniha Láska a zodpovednosť od terajšieho pápeža Jána Pavla II. prvýkrát uzrela svetlo sveta roku 1960. O päť rokov neskôr zaznamenávame už jej tretie vydanie a do roku 1970 ju predložili do viacerých svetových jazykov.

Táto kniha je analýzou sexuálnej etiky v perspektíve medzi-osobných vzťahov a analýzou vzťahu medzi osobou a sexuálnym sklonom. Zmyslové a citové dojmy, ktorými sa sexualita prejavuje, patria osobe, ku ktorej nerozlučne patrí aj duša. Cieľom sexuálnej morálky je pozdvihnutie sexuálneho sklonu na úroveň osoby. Sexuálny akt, ktorý má vždy za svoj predmet inú osobu, je spravidlivý a dôstojný iba tak, ak sa odvíja ako súčasť lásky. V skutočnosti láska je jediným postojom, ktorý je dôstojný osoby, pretože vtedy sa osoba neredukuje iba na predmet rozkoše, ale je rešpektovaná v autonómii svojho cieľa.

Uvádzame stručne spracovanú druhú kapitolu knihy, ktorá nesie názov

Osoba a sexuálny sklon

U zvierat sa sex prejavuje ako inštinkt, ktorému možno primeraným spôsobom porozumieť už zo samého vonkajšieho pochopenia existencie a ktorý môžu dostatočne vysvetliť sociálne vedy alebo biológia. U človeka sexualitu definujeme skôr ako istú náklonnosť, pretože púťová matéria musí byť prijatá rozumom a slobodou, a teda pozdvihnutá do sféry osoby. Sexuálna činnosť sama osebe obsahuje kultúrny a symbolický význam, ak sa na ňu pozeráme spod zorného uhla personalizmu.

Sexuálna náklonnosť odhaľuje človeku jeho prirodzenú závislosť: Človek má potrebu doplniť sa iným ľudským bytím opačného pohlavia. Aby plne završil svoj cieľ, je nevyhnutné, aby získal slobodný súhlas od inej osoby a aby sa stal od nej závislým. Potreba teda, ktorá sa prejavuje v sexuálnej náklonnosti, je úzko spätá so všeobecnejšou, ontologickou požiadavkou byť prijatý inou osobou. Môžeme povedať, že sexualita je najrealistickejšou školou, kde sa človek učí zákonu závislosti, ktorý je súčasne i zákonom lásky. Naozaj, ide o závislosť, ktorá sa neukladá osobe zvonka, ale ktorá sa rodí z jej vnútra, a je najdokonalejším vyjadrením slobody. "Keby človek skúmal túto požiadavku dostatočne hlboko, ľahšie by pochopil svoje vlastné hranice a vlastnú nedostatočnosť a nepriamo i to, čo filozofia nazýva náhodnosťou bytia. Tento objav závislosti má svoj definitívny výraz v uvedomení si závislosti človeka od Boha. Skutočne, iba Boh môže byť primeraným predmetom túžby po šťastí, ktorá priťahuje muža k žene a osobu k inej osobe. Sexuálna náklonnosť je dôležitou a podstatnou rovinou pedagogiky len pod tou podmienkou, že ju neredukujeme iba na jej biologickú dimenziu. Predmetom sexuálnej činnosti /chápanej v širšom zmysle/ nie je iba telo, ale osoba iného človeka, a práve pre toto je človek za túto činnosť morálne zodpovedný. Preto každý sexuálny akt musí byť dôstojný osoby. Prirodzene, sexuálny akt má i svoj biologický význam. Sexuálna činnosť je prirodzeným spôsobom zahrnutá v dynamizme druhu homo sapiens a je zameraná na udržanie a šírenie tohto druhu. Preto je nevyhnutné doplniť biologickú hodnotu sexuálnej činnosti o jej hodnotu existenciálnu a personalistickú. Tieto dva aspekty sa navzájom osvetľujú. Z biologického pohľadu na sexualitu sa dozvedáme, že je úzko spätá so spolutvorením, t. j. s príchodom nového človeka na svet. Nový človek, i napriek tomu, že je počatý prostredníctvom sexuálnej činnosti, je sám osobou. Význam sexuality je teda vnútorne existenciálny. Má rozhodujúci podiel na hľadaní, ktoré človeka vedie k objaveniu významu a hodnoty vlastnej existencie. Plodiť iného človeka, t. j. osobu, sa v istom zmysle vracia do počiatočného bodu vlastnej existencie. Je nevyhnutné, aby sa v sexuálnom akte odrážala celková hodnota, ktorú v sebe má. Na druhej strane rozvoj sexuálneho života silne vplýva na seba pochopenie osoby a jej základného postoja k bytiu a životu.

"Problém sexuálnej náklonnosti je jedným z kľúčových problémov morálky. V katolíckej morálke má hlboko náboženský význam... Svet sa skladá zo stvorení, t. j. z bytostí, ktoré nemajú svoju existenciu samy od seba, pretože jej prvá príčina a prameň sú mimo nich. Ten prameň sa naozaj nemeniteľne a ustavične nachádza v Bohu, čo znamená, že sa v ňom nachádza i prvá príčina existencie každého stvorenia. Stvorenia sa však zúčastňujú na poriadku existencie nielen preto, že samy existujú, ale aj preto, že pomáhajú prenášať existenciu na iné bytosti svojho druhu. Tak je to i v prípade ľudských bytostí. Ich miesto vyplýva zo schopnosti, ktorou sú

obdarené, t. j. vedome riadiť svoju činnosť a predvídať jej možné následky."

Predchádzajúce pozorovania majú osobitný význam, ak ich dáme do súvisu s pojmom "prirodzenosť". V modernej biológii existuje istý sklon stotožňovať pojem prirodzenosť so súhrnom výsledkov jednotlivých vied, ktoré sa zaoberajú skúmaním prírody a človeka. Z tohto pohľadu na sexualitu by sa prirodzený poriadok zhodoval s poriadkom biologickým. Personalistická zásada, ktorá nám umožňuje preniknúť do vnútra človeka, hovorí, že to, čo zodpovedá jednoduchému vonkajšiemu pozorovaniu dynamiky tela, nevyčerpáva ešte pravú prirodzenosť človeka. Sv. Tomáš navyše tvrdí, že "*lex naturalis est participatio legis aeternae in rationali creatura*" /prirodzený zákon je účasť večného zákona v rozumných bytostiach/. Teda prirodzené pre človeka je iba to, čo je správne posúdené jeho rozumom a čo je v zhode s pôvodným sklonom jeho bytia k pravde a k dobru.

Mravným je teda postoj osoby, ktorá slobodne a rozumným spôsobom podriaďuje náklonnosti vlastnej sexuálnej činnosti celkovému poriadku svojho osobného života, pričom vychádza zo zákona lásky. V tomto kontexte nachádza svoje správne miesto sexuálne potešenie, ktoré je spojené so sexuálnou činnosťou. Ono je samo osebe dobré a je mocným stimulom pre rozvoj lásky osoby. I napriek tomu nemožno ju chápať ako autonómny cieľ sexuálnej činnosti, pretože pravidlom vzťahu dvoch pohlaví nemôže byť hľadanie potešenia, ale zásada hlbokého osobného vzťahu, v ktorom je iná osoba prijímaná a rešpektovaná. Sexuálne potešenie vstupuje do skúsenosti lásky ako prvok, ktorý treba podriaďiť celkovej dynamike osoby.

Vo svetle týchto zásad sa Wojtyła stavia tak proti rigorizmu, ako i proti permisivismu. Zjavne protikladné pozície, rigoristická i permisivistická, v skutočnosti konvergujú k tomu istému bodu. Predpokladajú, že možno oddeliť od seba potešenie, biologický cieľ sexuality, t. j. znovutvorenie, a lásku. Programovo zanedbávajú dopĺňanie sa týchto prvkov v činnosti osoby. V prípade rigorizmu je sexualita správna iba natoľko, nakoľko je obrátená k spolutvoreniu. Telo človeka sa teda prostredníctvom sexuálneho pudu javí iba ako nástroj, ktorý používa Boh alebo prirodzenosť na zabezpečenie trvania druhu homo na zemi. Mravný by bol teda iba súhlas, daný človekom na také využitie jeho tela ako nástroja, podľa možnosti bez súhlasu na sexuálne alebo citové potešenie. Pri takomto chápaní vzniká nebezpečenstvo, že sa telesné potešenie ako čisto negatívne autonomizuje a zároveň transformuje na možný cieľ sám osebe. V správne chápanej personalistickej perspektíve naopak, človek slobodne spolupracuje s Bohom a s inou ľudskou osobou pri spolutvorení. Všetky komponenty sexuality sa musia harmonicky pozdvihnúť na úroveň osoby a v tomto aj spočíva najdokonalejšia realizácia prvkov radosti a potešenia, ktoré sú od sexuálneho života existenciálne autentického a morálne dobrého, neoddeliteľné.

Vychutnávanie sexuálnej radosti bez toho, že by sme zaobchádzali s osobou ako s predmetom pre vlastné potešenie, je jadrom morálneho problému sexuality. Stvoriteľ predvídal túto radosť a pripojil ju k láske muža a ženy pod podmienkou, že ich láska vychádzajúc zo sexuálneho impulzu sa bude normálne rozvíjať, inými slovami rozvíjať spôsobom hodným osoby.

Prirodzene, z existenciálneho hľadiska nie je rigorizmus schopný zabezpečiť vyvážené ohodnotenie sexuality, pretože oddeľuje potešenie od spolutvoriacej, predmetnej finality sexuálneho impulzu. Sklon k potešeniu, nepochopený v jeho pozitívnych aspektoch, je vylúčený, hoci, naopak, má byť asimilovaný do autentického osobnej lásky. Práve pre toto rigorizmus plodí ako nevyhnutnú

reakciu permisivizmu, ktorý nie je ničím iným ako jeho opakom. Tento podstatný prvok sexuálnej náklonnosti, potešenie, chápe sa tu ako pravý cieľ sexuality, pričom spolutvorenie sa chápe iba ako prvok náhodný. Sexuálny život namiesto toho, aby sa povzniesol na personalistickú úroveň, sa oddeľuje od svojho vnútorného zmyslu. A tak veľká dôležitosť, ktorú má sexuálny život pre morálnu existenciu osoby, ba možno povedať, pre celú vnútornú sféru, na ktorú sa prenáša posudzovanie hodnoty pudových impulzov, sa anuluje. Osoba sa redukuje na registrovanie toho, čo sa v nej odohráva, upadá do subjektivismu a reaguje na impulzy bez toho, že by ich rozlišovala a slobodne sa rozhodovala. Mechanizmus sublimácie, skrze ktorý majú sexuálne impulzy spolupracovať na rozvoji citovosti a kultúrnych hodnôt osoby, je teda vo svojej podstate podkopaný. Úplne zmizne i spájací charakter ľúbostnej skúsenosti. V láske osoba vychádza zo seba, premiestňuje sa na iného a orientuje sa smerom k citovému centru, ktoré má spoločné s milovaným. Permisivizmus teda zameriava sexuálnu činnosť na individuálne potešenie, bráni rozvoju vzťahov vzájomného sebadarovania medzi dvoma osobami, ničí kanály, ktoré sexualitu spájajú so spolutvorením a s vytvorením rodiny. Permisivizmus uvádza do sexuálnej sféry užilitaristický princíp, a tak blokuje využitie jednej zo základných ľudských energií na vytvorenie úplnej morálnej zrelosti osoby.

Personalistická perspektíva nám nakoniec poskytuje prehĺbenie tradičného učenia o cieľoch manželstva, ktorým sú spolutvorenie detí, vzájomná pomoc a tiež liek proti zmyselnosti.

Tieto tri ciele nie sú z hľadiska personalistického dostatočné pre spojenie muža a ženy. Jedinou normou, ktorou sa má spravovať toto spojenie, je vskutku láska, ako jediný platný postoj nejakej osoby voči inej osobe. Tieto ciele sú iba konkrétnym vymedzením toho, čo predpokladá láska v sexuálnej sfére: spolupráce na určení druhého, ktorá sa završuje telesnou a duchovnou plodnosťou, t. j. otcovstvom a materstvom. Vzájomná pomoc je správnu orientáciu zmyselnosti. Je teda omylom, ak to chceme moderne preložiť slovom láska. Láska nie je iba jedným z cieľov manželstva, ale je základnou normou, ktorou sa manželstvo spravuje, a v ktorej tieto ciele nadobúdajú dokonalú morálnu hodnotu.

REHABILITÁCIA MRAVNEJ ČISTOTY

Sexualita

Niektorí ľudia majú tendenciu redukovat sexualitu iba na fyzickú túžbu /sexuálnu nevyhnutnosť/ a na genitálnu aktivitu. Takýto pohľad je však tragickým deformovaním skutočného zmyslu sexuálnej aktivity. Pravda o sexualite sa začína porozumením pravdy o človeku a o ľudskom tele. "Telesnosť je vlastne osobitným spôsobom existencie a prítomnosťou ľudského ducha." /1/ Každý človek je telesno-duchovná jednota. "Osobnosť" nepatrí len samému duchu, s telom len ako nejakým nástrojom človeka. Telo je súčasť bytia človeka a jeho výraz alebo prejav.

Tak ako telo je súčasťou bytia človeka, aj sexualita vychádza úplne z jadra každého človeka. Ľudská bytosť je alebo mužom, alebo ženou. Každý je rovnako a plnohodnotne človekom, ale muž a žena sa od seba líšia, a tento ich rozdiel je nielen biologický. Je to rozdielnosť zakorenená v hĺbke ich bytia a dáva im ich biologickú, psychologickú a duchovnú identitu. Je to základná zložka ich bytia.

spôsobu ich cítenia, komunikácie, toho, ako sa prejavujú a ako prežívajú lásku. /2, 3/ Ľudská bytosť nie je nejaký druh jednotlivca, ktorý náhodou obýva mužské alebo ženské telo. Sú to pravé mužské alebo ženské bytosti. /Obávam sa, že niektoré členky feministického hnutia nechápu tento rozdiel. Ich hľadanie rovnoprávnosti sa stáva hľadaním "totožnosti". Pri tomto hľadaní sa často len väčšími podrobujú mužskej nadvláde, pretože ciele, ktoré hľadajú, sú cieľmi, ktoré ponúka mužská psyché./

Sexualita sa nerozlišuje na mužskú a ženskú. Rozlišujú sa ako vzájomne sa doplnajúce. Muž a žena sú stvorení jeden pre druhého, a teda tak spoločne, ako i každý sám sú obrazom a podobou Boha. /4, 5/ Vo svojom vzájomnom dopĺňaní sa a prostredníctvom vzájomnej lásky sú muž a žena zdrojom nového života. Táto plodivá dimenzia je pravou hodnotou ľudskej sexualita a nemala by sa redukovať iba na biologickú úroveň. Plodenie je výsledkom spojenia dvoch ľudí a privádza do života ďalšieho človeka. Počatie tak má dvojnásobný nárok na to, aby sa o ňom vždy uvažovalo na úrovni človeka.

Ak berieme do úvahy skutočnosť takéhoto základného chápania ľudskej identity, potom sexualita je zahrnutá vo všetkom, čo človek robí. Sexualita hrá základnú úlohu obzvlášť v ľudských vzťahoch. Je to preto, že muž a žena sa navzájom dopĺňajú, že jednotlivci jedného pohlavia hľadajú spoločenstvo toho druhého pohlavia. To je ten dynamizmus, nad ktorým by som sa teraz rád zamyslel. V tom, čo bude nasledovať, som veľmi vďačný analýze tohto dynamizmu, ktorú uviedol Karol Wojtyła vo svojej knihe Láska a zodpovednosť.

Celistvá sexualita

Ak hovoríme o morálke všeobecne, potom skutočne slobodný človek je ten, ktorý "sa vyslobodil z otroctva vášní a vonkajšieho nátlaku, s radosťou si vyberá to, čo je naozajstným dobrom pre ľudskú bytosť". Čo to znamená v oblasti sexuálnej morálky?

Začneme od začiatku. Muž uvidí ženu, žena uvidí muža - a to by mohlo byť všetko. Nič sa nedeje. To je veľmi častá situácia, keď idete po ulici. Ale niekedy sa stane, že jeden "urobí dojem" na druhého. Tento výraz "urobí dojem" zvyčajne znamená, že vzniklo citové hnutie, emocia, ktorá je ozvenou nejakej hodnoty tušenej v tom druhom. Táto emočná ozvena môže byť na úrovni zmyselnosti, čo znamená, že je jednotlivo spojená so zmyslovým uvedomením. Je to ten druh ozveny, ktorú sa snažia naše moderné komunikačné prostriedky stále evokovať. V kontexte vzťahov medzi mužom a ženou je táto ozvena typickou ozvenou sexuálneho náboja spojeného predovšetkým s telom človeka iného pohlavia. Keď sa vyvolá len zmyselnosť, zameria sa ozvena iba na telo a telo sa javí ako potenciálny objekt pôžitku.

Tento druh ozveny je spontánny a celkom prirodzený. Zmyselnosť sa sama vyjadruje ako túžba: "Človek opačného pohlavia sa vidí ako objekt túžby najmä pre sexuálnu hodnotu, ktorá spočíva v samom tele a pre ktorú ju zmysly v tomto tele objavujú a určujú sexuálnu rozdielnosť." /6/ Telo druhého sa vidí tak, aby sa ním táto túžba uspokojila. Človek iného pohlavia však vyžaduje odlišný postoj. Telo, ako sme už videli, nemožno izolovať od človeka. Keď vôľa sama sebe dovolí, aby bola vťahnutá do hry spolu so zmyslovou alebo telesnou túžbou, položí hodnotu človeka výhradne na telo a pohlavie, čiže sa pokúsi o oddelenie tela a pohlavia od človeka. Tento druh ozveny nie je ľudskou láskou.

Emočná ozvena na človeka iného pohlavia by azda nemala byť iba ozvenou na telo ako na možný objekt pôžitku. Väčšiu ozvenu by tu mala mať hodnota, ktorá je prenikavejšia a ktorú voláme mužnosťou a ženskostou. Je to hodnota vyjadrovaná výrazmi, ako "Ona je skutočná stelesnená ženskosť" a "On je skutočný muž". Túto ozvenu celého človeka opačného pohlavia /nielen jeho tela/ Karol Wojtyła nazýva "sentimentom" /citovým vzťahom/.

Sentiment sa vyznačuje skôr zaľúbením než túžbou po zmocnení sa. Sentiment manifestuje túžbu byť blízko toho druhého, byť spolu, avšak bez skutočného poznania toho druhého. Sentimentálna láska má tendenciu byť veľmi subjektívna v tom zmysle, že milujúci si premieta na milovaného tie hodnoty, ktoré on alebo ona dlho hľadájú u druhého. Potom takýto človek nie je tak veľmi objektom zaľúbenia, ako skôr príležitosťou na vyvolanie subjektívneho zaľúbenia pre hodnoty, ktoré on alebo ona dlho hľadá. Wojtylovými slovami: Sentimentálna láska "ukazuje charakteristickú ambivalenciu; hľadá, aby bola blízko milovanej osoby, hľadá blízkosť a výrazy nežnosti, napriek tomu je vzdialená od milovaného človeka a jej životnosť nezávisí od skutočných osobných hodnôt, ale od tých hodnôt, na ktorých človek lipne ako na ideále". /Str. 113/ To, čo je tu dôležité, je skôr zážitok "byť zamilovaný" než milovanie samo a ten druhý sa tu opäť redukuje na úroveň objektu na použitie.

Bolo by chybné si myslieť, že tieto reakcie sú nevýznamné pre tých, čo sú už ženatí. Vyskytujú sa u ženatých práve tak ako u slobodných, a ten druhý, ktorý evokuje ozvenu u ženatého, nie je vždy manželským partnerom.

Obe tieto reakcie, o ktorých som sa dosiaľ zmienil, sú najprv spontánne; patria skôr do ríše toho, čo sa človeku prihodí, než toho, čo človek urobí. A sú to reakcie na druhého ako - jednoducho povedané - na objekt. Pravda, vôľa si môže tieto reakcie privlastniť, čo znamená, že si človek môže zvoliť to, čo sa dá týmito ozvenami ovplyvniť. Ale keď vôľa sleduje tento kurz, potom sa objekt podriaďuje neprimerane a stráca schopnosť príčiniť sa svojím vlastným príspevkom o vzťah. Človek nie je slobodný v tom zmysle, ako som prv uviedol. Je slobodný v zmysle byť morálne zodpovedný za voľbu, ktorá jednoducho nasledovala jeho túžby. Ale keďže nevlastní slobodu človeka, ktorého spája so svojimi túžbami bez hľadania pravých hodnôt, nedostáva sa mu celistvosti v užšom zmysle slova.

Mravná čistota

Už som sa zmienil, že vnútorná sloboda múdreho alebo cnostného človeka je, keď si človek volí to, čo je pre neho skutočné dobro. Takto získaná vnútorná sloboda pri rešpektovaní emočných vzťahov k druhým ľuďom je tým, čo voláme mravnou čistotou.

Ľudia si myslia, že mravná čistota si vyžaduje človeka, ktorý by si mal všetky zmyslové reakcie vytlačiť z hlavy až dovedy, kým nenastanú v kontexte manželstva, a zahnať všetky emočné lákadlá, až kým nebudú nasmerované k manželovi alebo k potenciálnemu manželskému partnerovi. Mravná čistota však nie je potláčanie toho, čo je skutočne ľudské. Neopovrhuje ani zdravou zmyselnosťou, ani nevolá po potlačení citu. Skutočne, "prekypujúca a rýchlo rozpútaná zmyselnosť je základom, z ktorého sa môže - aj keď s ťažkosťami - vytvoriť bohatý osobný život". /Citované z Wojtyłovej práce, str. 109/. Mravnú čistotu nerobí ani tá čnosť, ktorá sa pripočítava ustavičnému boju s túžbami. Tam, kde mravná čistota existuje, tam človek "túži tak, ako by mal túžiť a po čom by mal túžiť" /7/. Mravne čistý muž alebo žena je človek, v ktorom túžby a radosť zo sexualitý sú celkom v poriadku, a nie zakrpatené. U mravne čistého

človeka láska ovládaná vôľou nekontroluje reakcie a pocity; láska preniká všetky reakcie a pocity, celé správanie sa človeka /Citované z Wojtyłovej práce, str. 123./ Slovom Alberta Plea: "Autentická čnosť mravnej čistoty je špecifická schopnosť na lásku. Umožňuje mravne čistému človekovi... regulovať vášne tela znútra a potom ich prijať rozumom a harmonicky integrovať do celku osobnosti. Čnosť mravnej čistoty umožňuje človekovi milovať celým bytím - v jednote tela a duše - druhého človeka v jeho duši a tele, celého v jednom." /8/

Tu sa nachádzame vo výškach alebo - skôr by som povedal - vo vnútorných hĺbkach tej vnútornej slobody, ktorá vyznačuje dospelého kresťana. Avšak následky prvotného hriechu robia takúto integráciu veľmi ťažkou, dokonca aj s pomocou milosti a lásky. Málo ľudí dosahuje úroveň úplnej integrácie. Ale my potrebujeme mať pred sebou ideál, aby na nás pôsobil svojou príťažlivou silou. Musíme tiež pamätať na to, že nie sme sami. Bol nám daný "Duch sily, lásky a rozvahy" /2 Tim 1, 7/. A tým, ktorí s úprimným srdcom prosia Boha, bude daná čnosť mravnej čistoty.

Vráťme sa však späť na zem. Ako má človek postupovať po tejto ceste k vnútornej slobode? Jedným z navyhnutých prostriedkov je modlitba. Ale čo ďalšie môžeme ešte robiť? Dosiadnutie alebo uskutocnenie vyšších hodnôt vyžaduje si väčšie úsilie vôle. Tu sa stretávame s našim prvým skutočným problémom. Ľudia strácajú odvahu a sú sklúčení faktom, že dobro je ťažké, a nebudú vynakladať potrebné úsilie. Táto prvá skutočná nečnosť, ktorá ohrozuje rozvoj lásky, nie je neovládnuteľná túžba, ale lenivosť - neochota vynaložiť úsilie. Psychiater Karl Menninger pred viac než desiatimi rokmi pripomenul, že základným hriechom našej doby je lenivosť, lenivá ľahostajnosť, ktorú zachytáva často sa opakujúca fráza: "To by ma nemohlo vzrušiť." Erich Fromm /9/ sa podobne vyslovuje o ľudskom sklone k lenivosti. Poznamenáva, že ľudská aktivita v mimopracovnom živote berie na seba formu infantilnej nedisciplinovanosti.

Jednou z naozaj prvých vecí, ktoré musíme urobiť, je teda prebudiť sa zo svojho spánku a rozhodnúť sa, že chceme niečo urobiť. Toto je jeden dôvod, prečo potrebujeme postaviť a udržiavať vysoký ideál spôsobom, ktorý bude ľudí motivovať, vyzývať na odpoveď. Posvätná kongregácia pre katolícku výchovu /10/ odporúča prezeranie "konkrétnych a príťažlivých modelov mravnej čistoty" a vedie k podnecovaniu rozvoja "estetického vnímania", povzbudzovaniu "poznávania krásy, ktorá existuje v prírode, v umení a v morálnom živote". A nie sú to len deti, ktoré potrebujú tieto veci.

Nemožno však dať bokom skutočnosť, že to, čo je potrebné, je seba ovládanie, aby sa človek stal pánom svojich skutkov. Človek, ak sa má stať mravne čistým človekom, bude musieť bojovať, aby ovládol svoje alebo jej /jeho/ túžby skôr, než sa stanú integrovanými. Pavol VI. v *Humanae vitae* uvádza: "Ovládanie pudovosti rozumom a slobodnou vôľou si nepochybne vyžaduje askézu." /N. 23/

Mravná čistota a prirodzené plánovanie rodičovstva

Najzrejmejším spôsobom konania, ktoré prichádza na myseľ a bezprostredne sa dotýka metód plánovania rodičovstva, je zdržanlivosť. Zdržanlivosť tu jednoducho neznamená abstinenciu v intímnych stykoch. Zdržanlivosť sa väčšmi týka držania zmyslového apetítu pod kontrolou a potom niernenie rozličných pocitov a emócií, ktoré sprevádzajú zmyslové reakcie /citované z Wojtyłovej práce, str. 195/. Cieľom zdržanlivosti je zabrániť týmto senzúálnym túžbam /ktoré ešte nie sú preniknuté čnosťou mravnej čistoty/, aby prevzali vládu nad našou vôľou a zneužívali ju. Toto obmedzenie

sa rešpektuje túžbou úplne rešpektovať druhého človeka. Ak hodnota druhého človeka vstupuje hlbšie a hlbšie do srdca jednotlivca, stáva sa "obmedzovacia" stránka zdržanlivosti menej nápadnou a vedie k mravnej čistote v plnom zmysle slova.

Obmedzovanie senzuálneho apetítu, ktoré sa vyžaduje na to, aby sa získala čnosť mravnej čistoty, znamená viac než obyčajné odmietnutie vyhovieť nutkanu na intímny styk, aj keby k nemu prípadne mohlo dôjsť. Človek by mal ustavične rešpektovať hodnotu ľudskej osobnosti, seba a druhých a vyníbať sa všetkému, čo by ho mohlo viesť k tomu, žeby druhých pokladal iba za objekty uspokojenia. Wojtyła /citát zo str. 248/ poznamenáva: "Kým sa čnosť zdržanlivosti poriadne nepochopí a kým sa jej pkratizovanie nezdokonalí, nemožno uvažovať o regulácii počatia a plánovanom rodičovstve prirodzenými metódami."

Povedalo sa, že prirodzené plánovanie rodičovstva nie je metódou regulácie pôrodnosti, ale spôsob života. Čudoval by som sa, keby všetci, čo tvrdia, že uznávajú túto plnú pravdu, nevedeli, čo hovoria. Ide skutočne o spôsob života, a nie, jednoducho povedané, o pomer jedného manžela k druhému. Ide o integrálny spôsob života: vzťah človeka k iným ľuďom, vzťah človeka k udalostiam života, vzťah človeka k Bohu. Prirodzené plánovanie rodičovstva je jedným aspektom spôsobu života poznačený koherentným prežívaním "evanjeliových čností vernosti a úprimosti srdca, chudoby a pokory v každodennom úsilí práce a odovzdávaní sa svojmu blížnemu". /11/ Krátke povedané, je to život kresťanskej čnosti.

Odkazy na pramene:

1. Posvätná kongregácia pre katolícku výchovu: "Výchovné smernice v ľudskej láske". Č. 22.
2. Posvätná kongregácia pre náuku viery: Vyhlásenie o určitých otázkach týkajúcich sa sexuálnej etiky, č. 1.
3. Posvätná kongregácia pre katolícku výchovu. Citované z č. 4.
4. Pavol VI. v prejave k členom združenia Panny Márie, 1970, č. 3.
5. Posvätná kongregácia pre katolícku výchovu. Citované z č. 26.
6. Karol Wojtyła: Láska a zodpovednosť, str. 107.
7. Summa Theologica, Ia, 2. 95, A. 2, Ad. 3.
8. Albert Ple: Mravná čistota a afektívny život, str. 147.
9. Erich Fromm: Umenie milovať, str. 78-79.
10. Posvätná kongregácia pre katolícku výchovu. Citované z č. 99.
11. Posvätná kongregácia pre katolícku výchovu. Citované z č. 46.

Raymond Campbell, OFM

/Bulletin of the Natural Family Planning, Council of Victoria, Volume 13, č. 2, jún 1986, s. 17-21/

ČLOVEK OD POČIATKU

Vývoj dieťaťa od počatia do narodenia

Je úžasným protikladom v modernom svete, že mnoho ľudí sa zasadzuje za udržanie života a bojuje proti jeho ohrozeniu, ale je len málo tých, ktorí sa rovnako vášnive zasadzujú za udržanie ľudského života v matkinom lone. Je jeden spôsob nepriateľstva voči životu dosiaľ nenarodeného človeka, spôsob, ktorý sa vie dobre maskovať a je schopný uvádzať dostatočne "dobré" dôvody pre zabíjanie dieťaťa v materskom lone. K tomu patrí tiež otázka, o ktorého okamihu je človek človekom.

Odpoveď na túto otázku ďalekosiahle určuje základný postoj k životu. Kto pre tehotné ženy v konfliktných situáciách - nehľadiac na druh "konfliktu", ktorý mnohokrát spočíva v "nevhodnom termíne" - považuje za východisko len p o t r a t, neponúka nijakú skutočnú pomoc. Je nutné a zmysel má jedine p o s k y t n ú t p o m o c a o d v a h u k ž i v o t u - životu vlastnému - rovnako ako k životu druhého človeka, či už narodeného alebo ešte v materskom lone.

Kto chce nájsť správne meradlo na zodpovedné ľudské konanie voči životu, musí sa vždy orientovať tiež podľa toho, čo dnes vieme o vývoji ľudského života. Toto poznanie urobilo v posledných desaťročiach veľké pokroky. Ešte pred dvadsiatimi rokmi sme sa museli v škole učiť, ináč z dobrých učebníc, že vývoj jednotlivého človeka v materskom lone sa riadi "základným biogenetickým zákonom". Tento zákon formuloval r. 1886 Ernst Hackel. Hovorí, že vývoj jednotlivého človeka do istej miery opakuje v rýchlom tempe rôzne stupne vývoja druhov. Z oplodneného ľudského vajíčka vznikne najskôr neusporiadaná kopa buniek. Tá potom priebehom postupného ďalšieho vývoja má rôzne znaky zvieracích predstupňov, napr. zárodok žiabier ako u rýb. Tým sa pomaly uskutočňuje celkom všeobecný stavebný zákon plánu cicavcov; a raz k tomu pristúpi to osobitné ľudské. Ešte pred niekoľkými rokmi sme čítali v jednom západonemeckom ilustrovanom časopise, že to čo rastie v materskom lone v prvých týždňoch, je vraj podobné nejakej "medúze".

Ale všetky tieto predstavy spočívajú na základnom omyle - na nedostatočných možnostiach pozorovania a na unáhlených záveroch. Kto na nich dnes trvá, je vzdialený od v e d e c k y z i s t e n ý c h p o z n a t k o v ako niekto, kto by stále ešte chcel tvrdiť, že Slnko sa otáča okolo Zeme. V práci trvajúcej desaťročia preskúmal medzinárodne uznávaný biológ Erich Blechschmidt z Göttingenu všetky fázy ľudského vývoja a ukázal ich najmodernejšími technikami. Výsledok jeho práce:

"Ľudský zárodok nikdy nemá žiabre. Nikdy nemá chvost a tiež nikdy nemá srst'. Jeho srdce nikdy nie je trojkomorové ako u vtákov, nikdy nemá nejaké plávacie blany. Vyvíja sa ako opravdivý ľudský organizmus; rastúci jednobunečný zárodok predstavuje už ľudský zárodok podľa biodynamických pravidiel a nie zo "spomienky" /na skoršie vývojové stupne/."

Nový človek teda v priebehu svojho vývoja nikdy nie je zvieraťom, ani bytosťou podobnou zvieraťu. Bytosť, ktorá rastie v materskom lone, je o d z a č i a t k u a v k a ž d o m o k a m i h u č l o v e k. Že je to nezvratná skutočnosť, potvrdzujú aj iné vedy, ktoré sa zaoberajú výskumom chromozómov. Chromozómy, ako hovorí názov, sú telieska, ktoré môžeme farbiť /a tak urobiť viditeľnými/. Ležia ako obrovská molekula v ľudských bunkových jadrách, aj v bunke vajíčka matky a v bunke semena otca. Do týchto klíčkovitých útvarov je uložené na nepatrných vláknach alebo "génoch" nesmierne množstvo "informácií". /Keby bolo možné ich previesť do literárnych znakov, bolo by to asi 1000 kníh, každá po 500 strán./ Tieto "informačné vlákna" sa v chromozómoch uchovávajú ako starostlivo stočené magnetofónové pásky v minikazete. Tieto "magnetofónové pásky" znamenajú aj pre vedu ešte veľké tajomstvo. Vieme však, že všetci ľudia, nech sú akékoľvek farby pleti a akéhokoľvek vzhľadu, majú tie isté chromozómy. A vieme tiež, že v nich uložené "magnetofónové pásky" zaznamenali vždy len typickú ľudskú melódiu, ktorá zaznie, keď oplodnením je daný povel, ktorý môžeme označiť ako hranie.

Pri oplodnení sa spája 23 chromozómov a ich "informácie" z bunky semena otca s 23 chromozómami materskej vajíčovej bunky do jednej bunky s úplným ľudským vybavením 46 chromozómov. Tým

vzniká úplne nová samostatná ľudská bytosť.

Vajcová bunka je predtým len časťou materského tela. Ale pri oplodnení vzniká geneticky, to znamená určujúcimi informáciami "magnetickú pásky", úplne nová bytosť, celkom odlišná od tela matky a jej buniek: nový človek. Nikdy predtým a nikdy potom nebude na svete ľudská bytosť, ktorá by bola presne taká. Je proste jedinečná.

"Magnetofónové pásky" v spojených materských a otcovských chromozómoch hrajú odteraz ľudskú melódiu, aká dosiaľ nebola počutá, jedinečnú variáciu na rovnakú tému - človek. Od chvíle oplodnenia až do smrti sa táto individuálna "informačná" melódia nezmení. Zostáva, ako hovorí biológ, konštantná. Behom vývoja reagujú gény na všetky popudy a podnety zvonku tak, že sa táto nová ľudská bytosť môže vyvíjať a rozvíjať, pričom zostáva sama sebou. Blechschmidt hovorí: Ľudský vývoj sa riadi zákonom udržania individuality. To znamená:

Vždy zostáva uchovaný jednotný a jedinečný celok, mení sa len to, čo môžeme pozorovať, čiže vonkajší vzhľad, ktorý vo všetkých svojich vývojových stupňoch je len prejavom, len vonkajším výrazom tohto celku.

Je teda úplne zbytočné pýtať sa, v ktorom okamihu sa človek stáva človekom; či priebehom vývoja "pristupuje" k rastúcemu zárodku niečo, čo ho až potom robí človekom. Veda cez najpresnejšie pozorovania nemôže nájsť okamih medzi oplodnením a narodením, v ktorom by taký "skok" k človeku bol poznateľný; ak teda to, čo sa narodí, je človek, je už aj oplodnené vajíčko celým človekom. Vedec Blechschmidt vyhlasuje:

Človek sa nestáva človekom, ale je človekom od oplodnenia.

Všetko, čo tento človek potrebuje, aby mohol rásť, sú popudy, podnety a látky zvonku. A potrebuje ešte ochranu v materskom lone, pokiaľ nedorastie na drsné životné podmienky okolitého sveta. Už prvé delenie oplodneného ľudského vajíčka je živý, usporiadaný cieľavedomý výkon s prácou, ktorá sa už nedosahuje nikdy v neskoršom živote; od tejto chvíle sa vzhľad človeka mení od jedného vývojového stupňa k druhému v prvých dňoch, týždňoch a mesiacoch jeho existencie.

Už od 6. alebo 7. dňa svojho života určuje nepatrné embryo, ktoré meria asi poldruha milimetra, svoj vlastný osud. Ono, a len ono, podnecuje svojim chemickým posolstvom komplikované reakcie v materskom tele, ktoré prerušujú mesačný cyklus. "Tak núti matku, aby mu zachovala svoju ochranu. Už si s ňou robí, čo chce, a Boh vie, že v nasledujúcej dobe sa nebude obmedzovať" /Jérôme Lejeune, profesor fundamentálnej genetiky, Paríž, jeden z účastníkov laikov-odborníkov na 7. generálnej biskupskej synode v oktobri r. 1987 v Ríme /.

V 3. týždni života už vznikajú zárodoky nervového systému, cievného a črevného systému. Nervový systém a zvlášť nervová časť pokračujú značne vo vzhľade, systém črevných ciev a čriev sú mu podriadené. Koncom 3. týždňa začína biť srdce malého ľudského dieťaťa.

Vo veku jedného mesiaca meria človek asi štyri a pol milimetra. Teraz má vo svojom vnútri komplikovanú štruktúru, k nej patrí štítna žľaza, ďalej pľúca, žľzník a obličky. V nepatrných záhyboch kože ležia už zárodoky nôh a rúk, ktorými už prechádzajú nervy.

Vo veku dvoch mesiacov meria človek od hlavy až ku špičke zadočka asi 2 cm. Zvinutý by sa vošiel do orechovej škrupiny. Ale tento človečik je už skoro "hotový": má ruky, nohy, hlavu, orgány, mozog; všetko je na svojom mieste a ďalej sa vyvíja. Teraz môžeme už poznať línie v jeho dlaniach a mikroskopom by sa dali rozoznať odtlačky jeho prstov. Je tu všetko, čo je dôležité pre vystavenie jeho osobného preukazu. Ak pozorujeme - a je to neuveriteľné - tohto malého človeka presne, môžeme zistiť, že sa už chlapcovi vyvíjajú semenníky a dievčatku vaječníky. Koncom tohto 2. mesiaca má na celej svojej postave už proporcie, ako ich poznáme u malého dieťaťa. Funguje jeho nervový systém: Keď sa ho dotkne vlas, skloní malý "Palček" ruky, trup a hlavu, akoby utekal.

Keď sa ho rovnakým spôsobom dotkneme v 3. mesiaci jeho života, otočí hlavu, zmraští čelo, zovrie ručičky a pery, "azda sa aj smeje, otvára ústa a utešuje sa tým, že si riadne glgne plodovej vody, ktorá ho obklopuje. Občas sa cvičí v plávaní na prsiach a točí sa dookola v plodovej blane, naplnenej tekutinou, asi počas jednej sekundy" /Lejeune/.

Vo 4. mesiaci sa pohybuje tak silne, že teraz už aj jeho matka pozoruje pohyby. Vďaka beztiaži vo svojom materskom "kozmickej puzdre" robí kotrmelce, a to značné množstvo, výkon, ktorý neskôr dokáže až po rokoch.

V 5. mesiaci dokáže pevne uchopiť malú paličku, ktorú mu položíme do ruky, začína cmúľať palec - v očakávaní svojho vyslobodenia. Zaiste sa väčšina detí nerodí pred deviatym mesiacom. Ale najmladšie, ktoré sa po narodení normálne vyvíjalo, nemalo ani päť mesiacov, keď opustilo telo matky, ktoré ho chránilo.

Nená teda zmysel pýtať sa, kedy sa človek stáva človekom. A nemá zmysel sa pýtať, či je asi vtedy človekom, keď vykazuje najľudskejšie zo všetkých ľudských znakov, čo ho odlišujú od každého zvierata: vedomie - rozum - chápanie. Mozog, tvoriaci telesné sídlo rozumu, existuje už po dvoch mesiacoch. Trvá však deväť mesiacov, než sa celkom vyvinie jeho asi 5 miliárd buniek. Je teda mozog pri normálnom nariadení dieťaťa po 9 mesiacoch ukončený? Vôbec nie. Nespočetné spojenia, ktoré mozgové bunky navzájom spájajú tisíckami kontaktov, sú kompletne až v 7. a 8. roku života, čo zodpovedá asi veku, keď sa deti stávajú "rozumnými". A táto nerozuzliteľná sieť rozvodných kruhov môže dosiahnuť úplnú výkonnosť až vtedy, keď jej chemický a elektrický aparát je dostatočne "vycvičený", čo je asi v 15. alebo 16., ale i v neskoršom roku života, v každom prípade vo veku, keď je vytvorená i abstraktná inteligencia /Lejeune/.

Na dlhej ceste trpezlivého pozorovania objavujú lekár a prírodovedec celkom presvedčivú pravdu, ktorá bola známa a uznávaná: Človek nie je nikdy hotový.

Je hotový "Palček", keď sa stane dojčatom? Je hotový žiak, keď dospeje? A je hotový aj sám dospelý, dokonca aj ten, ktorý sa stále ešte chce stať sebou samým?

To, že človek "nie je hotový", nemôže teda byť nikdy dôvodom na to, aby sme v ňom nevideli človeka, aby sme ho za človeka neuznávali. Nikto z nás nemôže povedať ani o sebe, "kedy je hotový". Ale veda nám hovorí, kedy sa začína opravdivý človek. Hovorí to s istotou a neoprasiteľnými dôkazmi. Človek vzniká pri oplodnení, keď sa chromozómy z bunky semena otca spoja s chromozómami materskej vajíčkovej bunky do jednej, novej bunky.

Dodatočne oznamujeme, že dňa 9. januára 1988 v Trnave bol uvedený do funkcie administrátora trnavskej arcidiecézy vdp. Ján Sokol. Zastupuje a správca sereďskej farnosti.

DOMÁCI ŽIVOT

V našej rodine nebolo spoločného stolovania. Ešte na začiatku, keď Božena pracovala a odchádzali sme do práce viac-menej naraz, sme jedli spoločne raňajky. Koniec koncov, aké to raňajky, v rýchlosti, aby sme nezmeškali do úradu! Ale potom, ako prišlo dieťa na svet, dokonca už ani raňajky neboli. Robil som si ich sám, Božena spala. Spočiatku, keď sa jej začala materská dovolenka, chystala obedy. Ale veľmi krátko. Potom rozhodla, aby som chodil do závodnej jedálne, lebo ona má dieťa a nemá čas na to, aby chystala obedy. Z práce som prichádzal dosť neskoro. Potom som sa ešte musel vybrať niečo vybaviť. Okrem toho som chodil na intenzívny kurz anglického jazyka. Večera akosi nikdy nebola spoločná. Každý si niečo zobral z chladničky, zjedol, čítajúc noviny, knižku alebo pozerajúc na televíziu. - Tolko Ján.

Nemusíme dodávať, že to manželstvo sa rozpadlo. Vlastne nevedno, prečo. Neobjavil sa nikto cudzí. Nebolo nijakej zrady. Naoko neboli nijaké objektívne príčiny. On nepil, nefajčil, nemal zlých kolegov. Ale ona vyvolávala hádky, že chodí na lekcie angličtiny, že si robí vodičský kurz, že sa zaujíma bez konca o fotografovanie, že počúva platne zo svojej obľúbenej stereosústavy. V ktorýsi deň zobrala dieťa a vrátila sa k matke. Keď prekvapení a prestrašení týmto faktom sa pozastavíme, čo bolo príčinou tej tragédie, jediná odpoveď je: V tej rodine nebol spoločný život. Pravdaže, vinná bola matka Boženy, vinný bol i Ján, vinná bola Božena. Nedokázali vybudovať domáci život.

Rodina má svoju liturgiu, a musí ju mať, lebo taký je človek, potrebuje i liturgiu, tak na každý deň, ako aj na veľké sviatky. Treba stále tvoriť ustanovizne, náležitosti - všedné i sviatočné. A k takým stálym náležitostiam, ktoré budujú a spájajú deň, patrí spoločné jedlo. Ono musí mať svoj obrad, od prestierania stola až po výzdobu kvetom, možno dokonca zapáliť sviečku. Jedenie - to nie je napchanie sa pokrmom, aby sa mohlo ist' pracovať, ale je to obrad, ktorým sa zjednocujeme v bratskej láske. To, čo požívame, je ovocím našej práce. Vďaka našej práci sme mohli potravinové produkty kúpiť a pripraviť ich. Vďaka našej práci, ktorú konáme z lásky k ľuďom ako naše najväčšie životné prikázanie, ale predovšetkým z lásky k človeku, s ktorým sme sa zviazali na celý život a teraz sa s ním delíme o ovocie našich rúk, budujúc i takto spoločné "my".

Píšem o tom nie preto, že som všetko vymyslel. Odkedy sa človek objavil na zemi, vždy sa zaoberal jedlom. On to možno videl ľahšie, lebo fakticky to, s čím sa delil so spolusediacimi pri stole, bolo doslova dielom jeho rúk, pretože bol zberačom, poľovníkom alebo roľníkom. Pre nás tá cesta je dlhšia, ale treba ju nájsť.

Preto v tvojej rodine musí byť každodenne spoločné jedlo. Ak sa dokonca prihodí, že nemôžeš ináč, lebo raňajky nemôžu byť spoločné, lebo obedy nemôžu byť spoločné pre prácu v zamestnaní, ktoré je ďaleko a ktoré sa vám rôzne začína a rôzne končí, tak nech je to len jedno, večerné jedlo, ale o to slávnostnejšie. Nehovor mi, že si si to tak plánoval, ale iba vtedy, keď sa objaví dieťa, deti. Že to bude pre ne potrebné, ale pre nás dvoch tiež? Že to predsa nemá zmysel. Nepravda. Niet väčšieho omylu. To bude potrebné nielen tvojim deťom, ale práve tebe najviac, možno viac než tvojím deťom. Lebo ty vstúpiš medzi holé steny a musíš v nich vybudovať svoj vlastný život. Tak teda: minimálne jedno spoločné jedlo - večerné. Bez ponáhľania, s rozhovorom.

Každý deň musí mať svoju štruktúru, ktorú priniesieť zo svojej rodiny, ktorú priniesla tvoja žena zo svojej rodiny, a môže završiť bozkom na čelo pred spaním alebo znakom kríža urobeným palcom.

Tak ako každý deň musí mať svoju štruktúru, tak to musí byť i so sobotou i nedeľou. To je čas, ktorý sa musí zasvätiť domovu a rodinnému životu zvláštnym spôsobom. Možno to bude sobotné upratovanie. Možno to bude divadlo, koncert alebo kino. Možno to bude návšteva rodičov, výjazd do lesa na lyžiach v zime alebo pešia vychádzka v lete. A keď je v rodine nedeľa, nemalo by chýbať spoločné a slávnostné jedlo so špeciálnymi prídavkami. Môže to byť nejaké špeciálne cesto, puding, kompót.

Rovnako svoju špecifickú štruktúru musí mať tvoj rok. A preto nezabudni na sv. Mikuláša. Bojím sa, že sa znova nahneváš: "Pán farár nebuďte smiešny. Pre koho má byť ten sv. Mikuláš? Pre nás, staré kone? Keď budú deti, určite nezabudneme na tú obyčaj, ale nie teraz." A teda znova to isté. Sv. Mikuláš je rovnako pre vás! Lebo predsa to nie je nič iné ako urobenie radosti, veľmi drobnej radosti, milovanej osobe. Na ten cieľ je dobrá každá príležitosť. Dokonca aj sv. Mikuláš. Neviem, možno si mal v rodnom dome takú obyčaj, že na začiatku adventu sa vešal - ako luster - okrúhly veniec z jedliny, v ňom boli štyri adventné sviečky. Možno si mal doma takú obyčaj, že na sv. Barboru sa nosilo domov pár halúzok višne a vkladali sa do vázičky, aby rozkvitli na Božie narodenie. Možno sa chodilo so želaniami a drobnými darmi v deň pred vigíliou. Určite sa zvláštnym spôsobom u vás sviatkovalo v deň vigílie. Určite bol prestretý stôl s bielym obrusom, pod ktorým bolo seno. V strede stola boli oblátky, možno dokonca natreté medom. Určite na začiatku vigílie bola modlitba alebo čítanie častí o narodení Ježiša z Evanjelia. Potom nasledovali charakteristické pokrmy - možno hríbová polievka, boršč s uškami, rezance s nakom, pirohy s kapustou, hrach s kapustou, určite kapor, možno dokonca po židovsky, pripravený s množstvom cibule, s hrozienkami, mandľami, podávaný na studeno. Alebo len kapor v huspenine alebo smažený. Nakoniec bol určite kompót zo sliviek alebo jabĺk.

"Ako to? Pán farár, vy si predstavujete, že pre nás dvoch bude toľko jedla, toľko práce s ním?" "Áno, presne tak. Ale potešte sa. Ešte bude pri stole jedna prázdna stolička pre Pána Ježiša. Môže ju zaujať kolega alebo kolegyna, ktorí práve nešli domov alebo ktorí nemajú rodinu a žijú sami. A po druhé: Netráp sa. To, čo zostane, dajte do chladničky a budete sa niekoľko nasledujúcich dní kŕmiť tými skvelými vecami, ktoré ste nazhromaždili.

A ešte predtým nezabudni na vianočný stromček. Znova sa bojím, že skríkneš: "Načo nám je stromček! To všetko bude, keď deti prídu na svet. Pre ne samozrejme." Nielen pre ne. Teraz, pre vás. Vy to potrebujete, tak, ako to budú potrebovať vaše deti...

Možno sa pred Veľkou nocou u vás siala žerucha. Myslím, že na Veľkú noc sa u vás doma piekla bábovka s cukrovou alebo čokoládovou polevou, ozdobená alebo aspoň posypaná cukrom, maľovali sa vajíčka alebo sa varili v listoch cibule. Určite sa na Veľkú sobotu išli posvätiť potraviny do kostola. Udrž ten zvyk aj v tvojej rodine, ktorú si začal budovať. To všetko sú príčiny na to, aby si opravdivo rodinu mohol vybudovať.

A ešte nezabudni na svoje meniny a narodeniny a zároveň na meniny a narodeniny tvojej milovanej ženy. Nech ťa Pán Boh chráni, aby si nasledoval akési neľudské zvyky, ktoré prichádzajú neviem odkiaľ, žeby si v tie slávnostné dni odchádzal, utekal pred hostami. Osláv ich spolu s priateľmi, nech sa tvoj dom zaplní ľudmi

tebe blízkymi. To je potrebné tak tebe, ako aj im a rovnako tvojej mladej žene, tvojmu mladému mužovi. To je znamenitá príležitosť, aby tvoj partner spoznal lepšie tvoje prostredie. Aby tých, ktorých môže poznať len z tvojho rozprávania, teraz videl na vlastné oči. Aby lepšie poznal iný svet, v ktorom žiješ. Ja viem, váš byt je prínalý, aby ste robili také prijatie. Po prvé, nemusí to byť prijatie v zmysle teplej večere pri stole. Môže to byť pohostenie ako koktail, studený bufet. Môžu to byť obložené chlebičky podávané na tácní. A môžu byť len sladkosti. Povieš, že nemáš toľko stolíciok. Nie je povedané, že všetci musia sedieť. Práve naopak: všetko postojácky a trochu dobrej hudby k tomu. A že to niekto skritizuje? Skritizovať možno ešte aj hostinu u Lukulusa. Tým sa už naozaj netráp.

Podobne i ty - choď na meniny, narodeniny, na rozmanité slávnosti organizované tvojimi kolegami, kolegynami. Nehovor, že je to nepotrebná strata času. Samozrejme, nevysedávaj do nekonečna. Nehovor, že to značí výdavky na dary. Nekupuj drahé dary. Má to byť niečo medzi praktičnosťou a dôvtipom. Ale v nijakom prípade nie dačo drahé.

A tak ďalej. A tak ďalej. Ako zariaďuješ nový byt nábytkom, tak - čo je stokrát dôležitejšie - organizuj svoj rodinný život.

A to je všetko, čo som ti chcel na tú tému povedať. Možno sme zašli priveľmi do podrobností, ale dúfam, že si si zachoval hlavnú myšlienku tejto kapitoly.

Ks. Mieczyslaw Maliński
Przewodnik katolicki 36/1985

BOHOSLUŽBY BEZ KŇAZA

Na základe denného kontaktu s ľuďmi prichádzam ku konštatovaniu, že slovenský človek má vo všeobecnosti veľký záujem o náboženstvo a o život cirkvi. V zlepšenej sociálnej situácii majú ľudia nielen viac času, ale aj zvýšené nároky na hodnoty. Kresťanstvo uspokojuje ich hlboké existenčné a životné otázky. Toto optimistické konštatovanie vychádza zo štatistiky, ktorá ukazuje, že počet pokrstených je skoro súmerný s počtom narodených. I pri mnohorakých prejavoch sekularizácie má život nášho ľudu kresťanský ráz.

Účasť ľudí na bohoslužbách je uspokojivá. Kostoly, budované v stredoveku a v minulých storočiach, často nepostačujú, lebo sa znásobil počet obyvateľov, hlavne pri vytváraní strediskových obcí a pri hufnom odchode obyvateľov, do miest. Nedostatočnosť bohoslužobných priestorov si uvedomujeme pri jednorazových bohoslužbách, napr. v posledných dnoch Veľkého týždňa, keď nemožno opakovať bohoslužby ako v nedele a vo sviatky. Pravdaže, treba pripomenúť, že účasť obyvateľov v mestách na bohoslužbách a ich pastoračia v porovnaní s dedinami sú menej uspokojivé.

Obnovenou liturgiou, dozrievaním duchovného profilu veriacich a vytriedením účastníkov bohoslužieb vzrástla účasť ľudí na sviatostnom živote. Tlmočím mienku staršej generácie kňazov, ktorí zo skúsenosti vedia, že sviatostný život oproti minulosti narástol v rovine kvantitatívnej i kvalitatívnej. Myslím najmä na dve sviatosti: pribudol počet sviatostných kajúcnikov a komunikantov pri obetnej hostine.

Večerné bohoslužby a materinská reč podstatne zvýšili počet ľudí na slávení Eucharistie vo všedné dni. Tento sympatický fakt treba však posudzovať dosť opatrne a triezvo. Na denných bohoslužbách sa skoro pravidelne zúčastňujú tí istí veriaci. Lepšie by bolo, keby sa účastníci menili. Pestrosť účastníkov na denných bohoslužbách prináša do farnosti sviežu atmosféru, torpéduje formalizmus a zvykovosť, eliminuje nebezpečné delenie farnosti na nábožných a vlašných.

I keď vieme, akú veľkú úlohu má denné slávenie Eucharistie, predsa musíme zdôrazniť závažnosť a prioritu slávania nedeľnej bohoslužby. Prípravou kňaza, množstvom účinkujúcich a celkovým stvárnením mala by nedeľná bohoslužba vysoko presahovať slávenie Eucharistie cez týždeň.

Ale perspektíva našich mnohých farností a filiálnych kostolov a obcí bude poznačená nedostatkom kňazov. Tento fakt nás núti, aby sme sa zamysleli nad spôsobom, ako v budúcnosti riešiť náboženský život, liturgickú činnosť a formovanie zbožnosti vôbec. Situácia ukazuje, že v blízkej budúcnosti nebude dosť kňazov, aby bohoslužbami zabezpečovali každodennú potrebu veriacich v dnešnom rozsahu. A pripomína i psychologickú skúsenosť: *quotidiana vilesunt* - každodenné zovšednenie. V každodenných bohoslužbách objavujeme stereotyp v slávení kňaza i pravidelných návštevníkov. Možno je to prismelé tvrdenie, ale niektorí veriaci prichádzajú na bohoslužby naozaj zo zvyku, ktorý v tomto prípade nie je čnosťou, ale zotrvačnosťou a niekedy aj únikom pred problémami rodiny.

Pius Parsch delí úctu Boha na subjektívnu a objektívnu, Osobné modlitby a zbožnosť jednotlivca predstavuje subjektívny prejav, kým liturgia a verejná činnosť cirkvi má objektívny charakter. Ideálom je aj tu harmónia osobnej zbožnosti a spoločného liturgického života. Reformou liturgie sa vzbudil záujem veriacich o liturgický život. Tam sa prenieslo aj ťažisko knazskej služby. Menej hodín náboženstva a nedostatok iných legálnych možností spôsobili orientáciu veriacich len na účasť na bohoslužbách a sviatostiach, a to na úkor pestovania osobnej a najmä spoločnej rodinnej zbožnosti. Teda na úkor samostatnej cesty a zodpovednosti človeka pred Bohom. Ako následok toho vidíme, akí bezradní sú ľudia, keď sa dostanú do nového prostredia, v chorobe a v starobe. Lebo tí ľudia, ktorí vedeli obetovať hodinu dňa sláveniu Eucharistie, nevedia doma venovať päť minút opravdivej pobožnosti.

Z uvedeného možno vytýčiť ako konkrétnu úlohu pomôcť ľuďom pri rozvíjaní a naplnení osobnej a rodinnej zbožnosti. A to vyžaduje niektoré úpravy v živote modlitby.

Modlitba mnohých našich veriacich nemá vždy charakter dialógu. Veľa dospelých opakuje denne tie isté modlitby, ktoré sa naučili v detstve. Nielenže nerozširujú ich repertoár, ale ich modlitby mnohoročným opakovaním strácajú na účinnosti a príťažlivosti. Nová spiritualita, opierajú sa o Kristov výrok "Pri modlitbe veľa nehovorte" ponúka väčší priestor tichu a Božiemu slovu, v ktorom by Boh mohol prehovoriť do nášho života.

Pre spomínanú úlohu zveladiť veriacich v osobnej i spoločnej modlitbe a pre rast osobnej aktivity veriacich, pre rast biblickej zbožnosti a kvôli ľuďom, ktorí nemôžu ísť do kostola pre chorobu, starobu a iné dôvody, ponúkam model, ktorý možno prispôbovať podľa okolností a možností. Vychádza z bohoslužby slova pri slávení Eucharistie. Predvídám námietku, že v každej rodine nemajú Sv. písmo, preto navrhujem, aby sme naučili veriacich vystrihovať z Katolíckych novín časť Božie slovo a Menlivé čiastky, ktoré nech si odkladajú a používajú pri rodinných pobožnostiach. Možno si ich vlepíť do zošita, zoradiť do rýchloviazacza a pod.

Model rodinnej bohoslužby slova:

1. úvodná pieseň
2. úkon kajúcnosti - spytovanie svedomia, tiché alebo podľa textu,
3. modlitba cirkvi,
4. čítanie zo Sv. písma so žalmom,
5. diskusia o texte Písma alebo tiché zamyslenie sa,
6. spoločné modlitby - podľa predlohy alebo voľne formulované od jednotlivcov,
7. modlitba Pána,
8. záverečná pieseň.

Jadrom tejto pobožnosti nech je čítanie Sv. písma. V rodine alebo v spoločenstve je vhodné jednotlivé úkony rozdeliť na všetkých členov. Ak sa berie evanjelium z predošlej nedele, je vhodné vo výklade zopakovať myšlienky kázne.

Treba spravidla viac podporovať osobné zamýšľanie sa a reflexie členov ako čítanie z kníh, hoci pobožnosť možno obohatiť vhodnými textami.

Piesne možno použiť z JKS alebo novšie - rytmické z magnetofónových nahrávok. Často poveriť deti, aby pripravili a viedli domácu pobožnosť.

Kvôli estetickému zážitku je dobré prikryť stôl bielym obrusom, ozdobiť sviecou, kvetmi okolo krížika, obrazu a pod.

Za modlitbu cirkvi môžu poslúžiť rozličné modlitby uvedené v JKS. Do spoločných modlitieb vkladať všeobecné potreby ľudstva, cirkvi, ale rovnako udalosti rodiny a jej členov.

Dobre je, keď kňaz preberie tento model s farníkmi, napr. pri odpoľudnajších pobožnostiach, so staršími žiakmi, pri manželských a krstných náukach. Rodina by mohla takýto model použiť pri večernej modlitbe raz, dva razy v týždni. Pretože je nedostatok materiálov, kňaz by mal ponúkať rôzne doplnky, aby sa texty obmieňali.

PRAX VIERY

/K úvahám Mať alebo byť/

"Kto málo verí, ten aj málo miluje" /E. Fromm/.

Zámerné vyberáme citát z druhej strany, lebo predpokladáme, že čitateľ dôverne pozná výroky P. Ježiša o význame a potrebe naozajstnej viery. A hoci je to hlas z druhej strany, záver je totožný s Posolstvom: "Kto verí, bude spasený". Ľudia sa líšia v mnohom, ale cieľ majú rovnaký, a preto každá seriózna veda musí vyústiť do pravdy o ľuďoch. Základné pravdy o človeku, o jeho poslaní a ceste k šťastiu nám oznámil P. Ježiš. Menovite ohlasoval potrebu viery a lásky ako ústredného motívu svojho posolstva ľudstvu. Ak to robil, upozorňoval len na zabudnuté dary zverené ľudstvu pri stvorení. Slúži na česť modernej psychológie, že tieto zdroje šťastia v človeku objavila.

Ak predpokladáme, že úvahy o láske /RoS, č. 11 a 12/ čitateľ prijal s presvedčením o ich potrebe pre život v šťastí, úvodná veta nabáda k praxi viery. Ako sa teda má viera žiť?

Ak usporiadame Ježišove výroky smerujúce k životnej praxi, vyjde nám naoko "bláznovstvo pre Krista", niečo, čo sa nedá vyvodit' len zdravou logikou laika. Človek pozoruje okolie a zaznamenáva,

že "dobro" sa majú tí, ktorí zhromažďujú hmotné bohatstvá. Slávni sú tí, ktorí sa vedia dostať do povedomia druhých. Možnosť vládnut /rozkazovať/ iným je vrchol snaženia mnohých ľudí, lebo človek sa nerád podriaďuje cudzej vôli. Radšej nanucuje svoju vôľu druhým a potom dáva oslavovať svoju múdrosť. Na chyby sa pritom vedome zabúda. Čo iné zostáva mladíkovi či deťom po opustení rodičovského domu, ak neboli informovaní o zdrojoch pravého šťastia? Chcú sa mať dobre; bez veľkých úvah nastupujú cestu, ktorá ich definitívne, na dlhé roky, ak nie navždy, zbaví možnosti zistiť, že zdroje šťastia sa im vzdávajú. Ak sa dali na cestu bohatstva v širšom zmysle, všetko úsilie nasmejú na svoju osobu. Druhí im budú len prostriedkom na splnenie ich túžob, presne podľa odpozorovaného scenára. V hrubšej podobe odhodajú etické normy a začnú si privlastňovať cudzie bohatstvá. Naoko majú i priateľov /pochlebovačov/, ale pravé šťastie im chýba. Srdce majú kamenné, chladné a také je aj ich okolie. Sú sami so svojou silnejšou túžbou po "zlate". Túžba po sláve a moci sa od tejto schémy veľmi nelíši.

Je to schéma ríše inštinktov, ktorá je dobrá na udržanie života, ale nie na šťastie, po ktorom túži každá rozumná bytosť. Zabudli ľudia celkom na program, ktorý im vložil do srdca Pôvodca? Pán Ježiš ho zopakoval, a to nie raz a nielen slovami. On ten program celý život názorne predvádzal. Čo povedal? Nie ten, kto sa sústreďí na zachovanie života, objaví jeho plnosť, ale ten, kto myslí nad druhých, pomáha im, kto sa zbaví seba, ten nájde život. Nie ten, kto získa moc, bude šťastný, ale ten, kto bude služobníkom všetkých. Paradoxy? Pre inštinktívny svet áno, ale pre hľadajúceho človeka je to návod, ako opustiť svet primitívnych túžob - život v mode, spôsob mať a tiež potvrdenie, že život v mode, spôsob byť je naplnením programu človeka. V podvedomí to ľudstvo stále má, veď sme často svedkami návratov na cestu viery a lásky; spoločnosť vyzdvihuje len takých ľudí, ktorí praktizujú Kristove paradoxy, ľudí sebeckých zavrhuje.

Nepochopenie Kristových výziev má veľmi často svoje korene v doslovnom chápaní slov /hoci aj v takom podaní prinášajú veľké ovocie - sv. František/, ktoré sú pre mnohých veľmi tvrdé. A Kristus hovoril v podobenstvách. Dnes rozpracúvané názory, ktoré sú v súlade s týmito slovami, budujú skôr na postojoch, orientácii mysle. Čo vlastne prekážalo Kristovi na učencoch a boháčoch jeho doby? Vzdelanie? Hmotné bohatstvo? Myslíme si, že nie. Lazár a jeho sestry boli zámožní, sv. Pavol bol vzdelaný. Čo teda? Postoje vlastníkov hmotného a duchovného bohatstva. Všimnime si, čo podčiarkuje P. Ježiš v podobenstve o farizejovi a mýtnikovi: "Bože, ďakujem ti, že nie som ako ostatní ľudia." Vo svojej reči proti farizejovi P. Ježiš zdôrazňuje, že všetky skutky konajú tak, aby ich ľudia videli. Múdri si zakladajú na svojej múdrosti, bohatí na majetku, Boh im je len ozdobou. Zato chudobná vdova odovzdala celý svoj majetok, Samaritán bez rozpakov ponúka hostinskému potrebnú sumu, aby pomohol v núdzi. Postoje človeka, jeho vzťah k hodnotám určujú, či je v súlade s evanjeliom alebo nie, tak ako sme to v našich úvahách stručne vyjadrili slovom byť, alebo v evanjeliu blahoslavenstvom chudoby v duchu.

Takto ponímaná viera nebude fetišom, od ktorého len čosi chceme a ktorého sa /nedefinovane/ bojíme /túto úlohu plnia aj pohanskí bohovia/, ale svetlom na ceste za pravým šťastím. Lebo viera sa nemá končiť tým, že v niečo veríme. Viera má byť pevnosťou vlastného presvedčenia, ktoré postojmi a činmi preniká celú osobnosť. Tým sa viera projektuje do vlastnej mysle. Opiera sa o piliere komunity, ale vo vzťahu k Bohu má špecifické prvky. V tejto viere odpadá obchod /dám - dostanem/, odpadajú úvahy, či sme urobili dosť, či sme len zadostučinili predpisom. Vzniká priestor

pre živý kontakt s Bohom, ktorý nedelí život na dva disjunktné svety - svet viery a "reálny" život.

Praxou viery je láska. V nej je obsiahnuté všetko, čo živá viera vyžaduje, lebo milovať znamená odovzdať sa do služby ľuďom a Bohu. Otázka, čo znamená odovzdanie sa v živote človeka, tvorí obsah veľkého množstva kníh. O zložitosti otázky svedčí napríklad skutočnosť, že je veľa reholných spoločností, všetky majú rovnaký cieľ, ale rôzne ho vyplňajú. Jedny pracujú v nemocniciach, iné v školách, niektoré medzi mládežou a všetky veľmi prospešne. Keď sa televízny reportér spýtal Matky Terezy, či by on mohol robiť to, čo ona, dostal odpoveď, že každé povolanie je dobré, ak sa vykonáva s láskou.

Mnohí vieru opúšťajú, lebo ju v dnešnom svete považujú za nečasovú; pripadá im odtrhnutá od praxe. Istý profesor povedal, že tomu už dnes nikto neverí. Čomu? Najhoršie je, že i akademicky vzdelaní ľudia nemajú základné vedomosti o správnej viere a žijú z detského katechizmu alebo bojujú proti nemu. Utekajú od povier, ktoré sú naozaj nečasové. Od vedomia Boha /objektívnej existencie/ k osobnému Bohu sa v dejinách vytvorili najrozmanitejšie spojenia. Nie všetky sú reálne. Ak niekto namiesto Boha uchopí len kanál, ktorý sa mu hodí /pomocník k úspechu a pod./, a ten nefunguje podľa jeho predstáv, odvrhne Boha. Takýto postup nie je dobrý.

Pred časom bola vo viedenskom televíznom programe reportáž o chirurgovi, ktorý operuje bez narkózy s nesterilizovanými nástrojmi. Doteraz nemal ani jediný prípad infekcie. Pacientov neuspáva, ale oni netrpia a nekrvácajú. Niekoľko operácií robil pred televíznou kamerou pred očami odborníkov. Pacient sa po operácii posadil a bol schopný poskytnúť rozhovor. Odpovede? Úplne som sa odovzdal lekárovi. Veril som mu. A lekár? K tejto činnosti potrebuje úplnú odovzdanosť pacienta. Pacient sa mu musí bezvýhradne zveriť. Ale zdôrazňoval, že jemu nestačí kostolná viera /ktorá sa manifestuje vnútornou neúčasťou na tom, čo sa s človekom deje/. Škoda, že sa kostol dostal do takého prirovnania. Ale zodpovedá, žiaľ, skutočnosti, že mnohí veriaci tam chodia a zostanú nedotknutí, lebo s Bohom sa nestretávajú. A pritom táto relácia veľmi pripomína slová P. Ježiša o detinskej odovzdanosti do vôle Božej.

Miestom viery nie je len kostol akoby na rozdiel od iného priestoru. Pre veriaceho je všade priestor viery a kostol je miesto, kde sa veriaci zúčastňujú zvláštnym spôsobom /v spoločenstve/ na slávnosti pamiatky umučenia. Okrem toho je to miesto zbavené rušivých vplyvov, s tajomne prítomným Kristom, a teda veľmi vhodné na stretnutie s ním. Ale viera sa žije stále. Kristus sa musí presťahovať do našich myslí a tak sa staneme chrámami Ducha Svätého. A keďže praxou viery je láska, vyžadujú sa v nej skutky.

Skutkov sa však mnohí boja. Je to sčasti zavinené aj tým, že mnohé skutky sa radili do kategórie obety, ako by neveriaci žili bez činnosti. Obetujú sa, prineste obeť, zneli časté výzvy veriacim. Na tomto postupe je zavádzajúce to, že sa za utrpenie považuje všetko a každý jednotlivý čin vo viere sa licituje ako obeť; vo vedomí ľudí sa zvyšujú bariéry pre konanie dobra, ktoré sa síce prekonávajú motiváciou odmeny, ale to nie vždy stačí, lebo odmena je vzdialená a hmotné dobré, ktorých sa zriekame, sú poruke.

Východisko? Kam by zašiel športovec, keby sa každý deň musel nútiť do tréningu a počítal by počet úkonov? Jeho tréning sa musí stať časťou denného programu, ktorý vykonáva tak samozrejme ako každú činnosť nevyhnutnú pre život. Tak postupujú i veľkí majstri hudby, vedeckí pracovníci a pod. A nie nadarmo sa sv. Pavol prirovnáva k závodníkovi, ktorý beží, aby získal veniec víťazstva.

Život lásky stojí za bohatý "tréningový" program. Je jedinou cestou k šťastiu ne zemi a priamou cestou k dokonalému šťastiu v Bohu. Opium? Nie! Plný život s usmiateou tvárou. Úsmev nie je vymyslený. Pokoj duše, ktorý je výsledkom praxe viery, ten úsmev sám navodí. Človek už dávno zistil, že nečinnosť neprináša zádosť-učinenie. Ambiciózni ľudia si volia život plný prekážok, ktoré prekonávajú - horolezci, športovci najrozličnejšieho typu a pod. Len si vypočujte, ako o tom sami hovoria, čo sú ochotní riskovať, aby prekonalí spomínané prekážky. Život viery teda neznamená, že sa majú robiť veľké prípravy, ako sa budeme obetovať /možliť sa, keď iní tancujú, pracovať, keď iní sú nečinní, a pod./. Život viery znamená aktivitu v miere svojho presvedčenia a schopností. Porovnávanie s inými nie je len zbytočné, ale nelogické. Kam by zašiel horolezec, keby sledoval činnosť slniacich sa turistov a závidel by im? On vie, prečo stúpa hore kým iní ležia, a v skutočnosti ich skôr poľutuje, akoby im závidel. Kresťan by si mal uvedomiť, že ak niekto má poschodový dom a on býva v činžiaku, poschodový dom nie je mierou šťastia. Len si treba všimnúť, ako padajú "hviezdy", lebo nepoznali hranice. Pravdaže, v riši inštinktov je poriadok. Lev sa nasýti a je pokojný. Skúste nasýtiť túžbu človeka! Tu treba počítať s jeho ďalším rozmerom. Tým rozmerom je duchovno, túžba po kráse a dokonalosti, a to je súradnica, ktorá je mierou ľudského šťastia. Dokonalý je ten, kto vie tento rozmer odseparovať a urobiť ho mierou svojho konania. Múdry človek prispôsobí ostatné parametre vo vzťahu podriadenosti k týmto rozmerom a ten vzťah reguluje podľa potreby. Poblúdenie znamená, že sa za základnú súradnicu povýši falošný rozmer - sex, alkohol, túžba po sláve, po moci a pod. Chybou je tiež, ak sa žije chaoticky, bez-programovo, takže sa neuplatňuje hierarchia parametrov. Hrozí, prirodzene, že v túžbe po šťastí sa nastolí najbližší cieľ a ten býva spojený s nepravými parametrami.

Mnohokrát sme priznukovali, že problém nestojí tak, že my, ktorí sa snažíme sledovať cestu lásky, sme vo výhode len v spojitosti s večným prísľubom. Dnes, keď konzumný spôsob života zachvátil nasy ľudí, sa štatisticky ľahšie vyhodnocuje výsledok dvoch prístupov. A svet nie a nie nájsť nebo racionálnym postupom. Nech sú výhovorky akékoľvek, sme svedkami podvodov na vysokej úrovni. O demokracii sa hovorí tam, kde jej vôbec niet a kde je jasne a úmyselne mimo programu, o záujmoch národa sa hovorí aj tam, kde sa nezakryte obhajujú osobné záujmy a pod. O aký /a pre koho/ raj môže ísť, keď milióny ľudí hladujú, milióny nevinných zomierajú pre nezriadené túžby jednotlivcov, milióny nevinných trpia v izolácii. Nepoznáme súčasného komunistu, ktorý by veril v možnosť vytvorenia komunistickej spoločnosti, a navyiac sme svedkami trvalých odchodov z krajín, ktoré majú za cieľ vytvoriť raj. Sme prekvapení tým, že mládež, ktorá vyrástla v týchto podmienkach, hromadne odmieta program projektovaného šťastia bez Boha. A ona mala byť jeho uskutočňovateľom. Hovoríme o tom preto, že to bola najvážnejšia nenáboženská historická výzva, a vidíme, že už v historicky krátkom období sa začala rozplývať. Zostáva /nielen preto/ alternatíva harmonického života človeka na základe duchovnej podstaty. Viera, správna viera, je prirodzenou a rozumnou filozofickou alternatívou a je podporená dejinným zjavením sa Bohočloveka.

Živá viera vyžaduje celého človeka. Ťažko veriť v spoločenstvo svätých a v spojenie s Bohom, ak sa oddávame nezriadenému životu. Viera je podmienkou odovzdania sa Bohu. Ale Boh je dokonalý, treba sa preto sústavne transformovať do tejto podoby a veriť, že "v ňom všetko zmôžeme". Vynechajme zo svojho slovníka slovo obet ako pomenovanie pre situácie, ktoré patria k základnému životu človeka. Ťažšie situácie položme /bez pózy trpiteľov/ na oltár; nie sme prví, ktorých stretávajú ťažkosti. Rozhodne nepremýšľajme

o budúcich trápeniach - možno vymyslíme väčšie, ako v skutočnosti budú - riešme v duchu lásky súčasné problémy. Duchu človeka boli prepožičané oveľa väčšie mohutnosti, než aké ľudia využívajú. Jedinci, ktorí zvolili správne proporcie pre ducha a telo, to dokázali. Sústavná aktivita zosilňuje jednotlivé schopnosti človeka i v telesnej sfére /špičkový šport/ a platí to i o sfére duchovnej. V tomto ohľade je ľudstvo v začiatku. Denné úvahy o pravdách viery s projekciou do vlastného programu a s hodnotením predošlej aktivity patria k základu snahy o dokonalosť. Sústredenosť pri každej činnosti je nutnou podmienkou každej dobre konanej práce. Dve činnosti naraz nešetria čas a ich výsledkom je nedokonalosť. Sú ľudia, ktorí spia, keď majú robiť a bedlia, keď majú spať. Už sme spomínali, že nie veľkosť činu, ale veľkosť odhodlania ctí človeka, a preto konajme denné práce v sústredení podľa hesla "Čo robíš, rob poriadne". A mierou tejto aktivity urobme lásku, nie vlastný prospech. A tak sa vytratia aj obavy, či sme sa rozhodovali dobre alebo nie. To je dôležité pre pokojný život bez úzkostí, prospešný pre ľudstvo a milý Bohu. A to je naše poslanie!

K OHLASOM NA VYHLÁSENIE O DEPORTÁCII ŽIDOV

Odprosenie

Dňa 23. októbra 1986 schválila SNR novelizovaný zákon o umelom prerušení tehotenstva. Od 1. januára 1987, keď vstúpil do platnosti, vzrástol počet umelých potratov na Slovensku o vyše 50 %. Z doterajšieho vývoja vieme už dnes odhadnúť, že za rok sa vďaka tomuto zákonu počet umelých potratov na Slovensku zvýši oproti minulosti asi o 20.000 ročne. Týchto dvadsaťtisíc detí, ešte nenarodených, ale už žijúcich, bude každoročne usmrtených len vďaka tomuto zákonu. Hanbím sa za tento zákon. Nikdy som s ním nesúhlasil, ale čo som proti nemu urobil? Podpis na petícii - stačí to? Zákon, ktorý sa asi našim potomkom bude javiť ako hanba našej doby. Ako potom vysvetlím svojim deťom a vnukom, že ho schválil reprezentačný orgán štátu, v ktorom dnes žijem? Odprosujem nenarodené deti za tento zákon. A odprosujem ich aj za ten starý, ešte z roku 1957, ktorý vlastne tomuto zlu vytvoril cestu. Veď takéto masové zabíjanie sa dá porovnať len s atómovou bombou alebo koncentračnými táborami.

A rovnako sa hanbím aj napríklad za zákon o deportáciách Židov z mája 1942. Schválil ho reprezentačný orgán štátu, v ktorom žili moji rodičia a starí rodičia. Nejdem rozoberať osobitosti toho štátu, existujúceho v patologickej dobe. Jeho história dodnes čaká na objektívne zhodnotenie. Zákon o deportáciách Židov hovoril pôvodne len o vysťahovaní /tak ako na základe podobného zákona o odsune Nemcov bolo v r. 1945 - 1946 vysťahovaných z Československa vyše 2 milióny Nemcov/. Vtedy - v máji 1942 - sa ešte nevedelo o koncentračných táboroch, to až po čase vyšlo najavo, že väčšina zo 70.000 deportovaných Židov v nich zahynula. Aj tento zákon mal svoje zdôvodnenie, aj on riešil osobné problémy niektorých jednotlivcov a "populačnú explóziu", ako v úvode spomínaný zákon o interupcii, ale takisto bol nespravodlivý a neľudský. Je to veľká škvrna na našich národných dejinách.

Nestačí dištancovať sa od týchto zákonov a umývať si ruky, že veď nie my sme ich podpísali. Kto chce budovať budúcnosť, jednotliviec alebo národ, musí sa vysporiadať so svojou históriou.

Musí ju prijať, a ak treba, ak i konať za ňu pokánie, i nevinný za vinných. My veriaci to vieme pochopiť, Ježiš nám dal príklad. Len tak si možno uchovať svoju osobnú i národnú identitu.

Nie je bez zaujímavosti, že na podobnom myšlienkovom základe vznikla napr. v povojnovom Nemecku "Aktion Sühnezeichen" /akcia Znamenie zmierenia, pokánia/, v rámci ktorej sa jej účastníci snažia aspoň symbolicky odčiniť viny nemeckého národa počas III. ríše. Účastníci ASZ pritom nemajú na týchto zločinoch nijakú osobnú vinu a nikto ich ani neobviňuje z fašizmu, práve naopak, odpor k fašizmu, aktívna snaha o mier a zblíženie medzi národmi a vieroyznosťami ich vedie k tejto aktivite. /Časom ASZ, ktorá je úradne povolená v NDR i NSR, pozmenila náplň svojej činnosti podľa nových podmienok, ale jej myšlienkový základ zostáva./

A preto som uvítal "Vyhlásenie k deportáciám Židov" /uverejnené v Rodinnom spoločenstve 15.1987/5/, z októbra 1987, podpísané viacerými náboženskými a kultúrnymi predstaviteľmi Slovenska. Takto si predstavujem ono "nové myslenie" vo vzťahu k vlastným dejinám.

A preto ma rozhorčila jedovatá reakcia na toto Vyhlásenie, uverejnená v denníku Pravda 24. 11. 1987 z pera Ľ. Pokorného, ktorá sa vlastne dala očakávať. Stručne povedané, Ľuboš Pokorný označuje toto Vyhlásenie za pamflet napísaný na objednávku ľudáckej klérofašistickej emigrácie. Dôvod je jasný, pesnička stará. Ľ. Pokorný a jeho chleboďarci neznajú myšlienku, že by dejiny národa mohli obsahovať aj niečo iné ako revolučné tradície. Neznajú myšlienku, že by mohli existovať aj iní predstavitelia národa ako oni sami. Neznajú myšlienku, že by mohli alebo mali niekoho za niečo odprosovať, na to jednoducho nie sú zvyknutí. A konečne, je tu príležitosť znovu zaútočiť na katolícku cirkev. Už 40 rokov strašia klérofašizmom, aby ospravedlnili oberanie veriacich o najzákladnejšie práva. Každého, kto má námietky voči takejto cirkevnej politike štátu, hneď vyhlásia za klérofašistu. A samozrejme, klérofašistom je /podľa nich/ aj každý emigrant - katolík.

Že ani naša katolícka cirkev neostala bez viny na tragickom osude Židov, to uznávam a ľutujem. Ale ani absolutizovať jej vinu by nezodpovedalo pravde. Veď vo vtedajšom slovenskom sneme boli nielen katolícki kňazi. Protižidovský postoj niektorých vedúcich osobností slovenského štátu vôbec nevyplýval z ich katolicizmu, ako by to chcel vsugerovať Ľ. Pokorný. Naopak, keď deportácie Židov boli zastavené, stalo sa to práve na podnet slovenských katolíckych biskupov.

"Podvod, klam, falšovanie dejín, prekrúcanie faktov" - tak Ľ. Pokorný charakterizuje Vyhlásenie. Silné slová. No ukázať čo len jedno nepravdivé slovo Vyhlásenia, na to mu už v jeho štvorstĺpcovom článku neostalo miesta. Už to samo osebe vzbudzuje podozrenie. Namiesto toho sa nám snaží nahovoriť, že cieľom Vyhlásenia bolo poslúžiť tým emigrantom, ktorí sa usilujú o svätorečenie dr. J. Tisu. Naozaj čudná logika.

V skutočnosti slovám Vyhlásenia ťažko niečo vyčítať. Sú voľné citlivo a múdre. Nesnažia sa prenášať zodpovednosť z jednotlivcov na národ. A jeho signatári svoj postoj nikomu nevnučujú. Ak teda Ľ. Pokorný necíti potrebu niekomu sa ospravedlniť, nemusí. Lenže on sa ani nemá komu, veď židovský národ, židovská národnosť u nás neexistujú! A má pravdu, židovská národnosť bola u nás zrušená. Skutočne geniálne riešenie. Omnoho jednoduchší a humannejší spôsob likvidácie národa ako Hitlerov. A pretože židovský národ neexistuje, neuznávame ani štát Izrael. Ale niečo tu predsa nesedí, a to Ľ. Pokornému akosi ušlo. Židia boli prenasledovaní nie z náboženských, ale z rasových, teda národnostných dôvodov. Prečo

inak by napr. Štefan Major, nacistami zavraždený komunista, mal na náhrobku na petržalskom cintoríne nápis po hebrejsky a až potom po slovensky?

I keď sa to nehodí do schémy Ľ. Pokorného, nie som antikomunista. Prajem si život v jednom štáte s bratmi Čechmi. Fašizmus a každá diktaúra sa mi hnusia. A predsa, ba práve preto aj ja odprosujem živých i mŕtvych príslušníkov židovského národa za krivdy, ktoré museli znášať počas druhej svetovej vojny.

Možno sa zmienené Vyhlásenie nestretlo s takým pochopením, aké by si zaslužilo. Ale bolo správne a dúfam nie posledné svojho druhu. Jeho signatárom patrí moja úcta. Ospravedlňujem sa, že na rozdiel od nich nemám dost odvahy podpísať sa plným menom. A zároveň ich odprosujem za urážky Ľ. Pokorného a za všetky podstúpené nepríjemnosti.

Bratislava, november 1987

A. N.

Zmierenie, či ustavičná nenávisť?

Ľuboš Pokorný napísal článok "Oneskorená ľútosť" /Pravda, 24. nov. 1987/, v ktorom ostro zaútočil na Vyhlásenie poľutovania viacerých osobností na Slovensku nad tragickým osudom niekdajších slovenských židovských spoluobčanov pri 45. výročí ich deportácií. - Všetci normálni ľudia na Slovensku prijali toto Vyhlásenie vďačne ako jeden z ďalších čo ako malých krokov na ceste zmierovania jednotlivcov i národov, ako prejav kresťanského zmýšľania, humanitného presvedčenia, alebo azda i ako prejav nového myslenia. Podobné kroky zmierenia urobili už i Poliaci a Nemci, Nemci a Francúzi, cirkev voči Židom, voči pravosláviiu a protestantským spoločenstvám atď. Bolo by sa dalo čakať, že Ľuboš Pokorný, ktorý je pravdepodobne tiež za rozvoj mieru, privíta aj tento malý krok zmierenia na Slovensku, ktorým naši ľudia prejavili úprimnú ľútosť nad tým, čo sa u nás stalo premnohým židovským občanom cez druhú svetovú vojnu a čo sa nikdy nemalo stať.

No psychológia i logika ľudí nie sú zrejme rovnaké. A tak Ľuboš Pokorný veľmi nepokorne a zvrchovane zaútočil na autorov tohto Vyhlásenia. Na začiatku ako by bol sám na chvíľu pred svojím útokom zaváhal, najprv sa opýtal: "Čo je na tom zlé?" - Potom si však predsa len dodal odvahy a spustil: "Čo slovo, to podvod, klam, falšovanie dejín, prekrúcanie faktov!"

Hoci je Ľ. Pokorný možno tiež stúpencom mieru, vo svojom článku nielenže neprijal dobromyseľný čin poľutovania nad tým, čo sa u nás nikdy nemalo stať, lež v neskrývanej nenávisti nazýva Vyhlásenie sústavne iba "pamfletom" a raz dokonca "hanopisom". Potom vyťahuje všemožné kombinácie, aby znehodnotil to humanne a kresťansky krásne a hlboké, čo mnohí zo signatárov ako vážené osobnosti našej kultúry vyjadrili už aj dávno predtým bez nenávisti, zato však jasne a rozhodne ako vedci, výtvarníci alebo básnici vo svojich dielach.

Ľuboš Pokorný hovorí veľmi rozhorčene autorom Vyhlásenia i všetkým nám ostatným, že slovenský národ nie je zodpovedný za spáchané zločiny. Signatári to však vôbec nikde netvrdili. A my, ktorí sme počuli alebo čítali ich text, to máme jasné aj bez neho. Takisto je nám jasné, že signatári nehovorili v mene národa, ale že sa vyjadrili len ako jeho príslušníci, na čo mali plné právo. V mene národa sa však pokúša hovoriť práve Ľuboš Pokorný, hoci jeho meno, na rozdiel od mien signatárov, nikomu nič nehovorí.

Čo všetko Ľ. Pokorný vo svojom článku potom vo svojich útokoch pozmoťoval! Vraj signatári považujú Židov za národnosť, hoci vraj

ide len o vierovyznanie. Text Vyhlásenia však nazýva tých, čo zahynuli, iba pekným výrazom "naši spoluobčania". No každý vie, že vzťah k nim mali a majú aj tí ich blízki či vzdialení, napríklad v štáte Izrael, ktorí sa považujú aj za národ.

Ľuboš Pokorný píše, že kedysi na stranu jeho presvedčenia sa pridali bohatí Židia, medzi nimi aj Eugen Löbl, ktorý potom konvertoval ku katolicizmu. Pokorný samozrejme povie, že "sa spojil s sklérofašistami". Keď sa už však toho dotkol, mohol byť úplnejší a presnejší a mohol povedať i to, že ak mnohí Židia boli uchránení od najhoršieho, a teda i od smrti, za čias vojny, neuchránili sa od najhoršieho po vojne, v čase pokoja. Niektorí z nich boli po roku 1950 popravení, iní prešli neslýchané surovými výsluchmi a súdmi, ako London a aj spomínaný E. Löbl, a dostali dlhé roky väzenia. Napísali o svojich neľudských týraniach a útrapách knihy, jestvujú o tom filmy. Za to už slovenský národ nie je naozaj zodpovedný. A ak je za to nejaká čo len nepriamo zodpovedná Ľuboš Pokorný, neprejavil zatiaľ nad týmito druhými zločinmi proti našim židovským občanom nijakú ľútosť. Nepohol sa teda zatiaľ vôbec smerom k zmiereniu a mieru, kým novinári a mnohí iní kultúrni činitelia s nimi to napríklad v ZSSR už dávno robia.

Ľubošovi Pokornému sa nijako nepáči, že spomínané Vyhlásenie našich ľudí vraj "odvysielal" zahraničný rozhlas. To je iste zvláštne. Ale bol by ho odvysielal Ľuboš Pokorný u nás? A bol by dal tomuto Vyhláseniu vôbec nejakú publicitu? Ak nie, nad čím sa potom rozhorčuje? Veď išlo o vec, ktorú bolo treba vysloviť pred svetom, a nie do komína. Ak sa ani takáto humánna vec nedala nahlas vysloviť doma, vyslovil ju niekto v cudzine a dal jej aj dôstojný rámec na mieste najsmutnejšom - v Dachau. Hovoriť z vysoka a pohrdlivo, že to bolo spojené s položením vencov a modlitbami v tomto koncentračnom tábore v predvečer dňa Dušičiek, výsmešne dodáť, že "účastníci si zaspomínali, poplakali a odprosili", to mohlo byť u nás zvykom pred tisíc rokmi, keď sme boli ešte barbari a nepoznali sme ani abecedu. Žiaľ, život ukazuje, že jednotlivci môžu abecedu i zabudnúť. No pravda a cenný ľudský čin zostanú navždy cennými, nech ich už vysloví ktokoľvek a nech ich ktokoľvek odvysielá.

PSYCHOLÓG MEDZI NAMI

Formovať ducha jednoty

Rodina je spoločenstvo osôb. Každý človek prežíva svoj život /alebo spon jeho čiastku/ ako člen nejakej rodiny, či už primárnej, do ktorej sa rodí, alebo takej, ktorú sám utvára. Toto spoločenstvo má nesmierny formatívny význam v živote človeka. Predstavuje primárny zdroj podnetov pre rozvoj sociálneho správania. Keby sme chceli vymedziť všeobecné úlohy rodiny z psychologického i náboženského hľadiska, azda najvýstižnejšou bude charakteristika, ktorú predkladá apoštolská exhortácia sv. Otca Jána Pavla II. Familiaris consortio o úlohách kresťanskej rodiny v súčasnom svete. Tieto úlohy sú:

- a/ vytvorenie spoločenstva osôb,
- b/ služba životu,
- c/ účasť na spoločenskom rozvoji a
- d/ účasť na živote a poslaní Cirkvi.

Uskutočňovanie týchto úloh v rámci kresťanskej rodiny si vyžaduje rozsiahlu kooperáciu s Božími plánmi - a to tak v dlhodobom,

výhľadovom pláne, ako aj v jeho každodenných uskutočňovaniach. Vyžaduje si to "ducha jednoty". Čo však máme chápať pod touto jednotou? Vyjdime z toho, že rodina, rodinné spoločenstvo sa utvára na základe manželského spoločenstva, ktoré má svoje korene v prirodzenej požiadavke medzi mužom a ženou dopĺňovať sa a žije z rozhodnutia samotných manželov odovzdať si navzájom celý život, to čo majú a čím sú. Na základe zmluvy manželskej lásky muž a žena "už nie sú dve telá, ale iba jedno telo", a takto vzniknutú jednotu majú manželia denne prehĺbovať medzi sebou na všetkých rovinách - na rovine tiel, pováh, srdiec, mysle a vôle, ducha - a tak zjavovať cirkvi a svetu nové spoločenstvo lásky, udelené Kristovou milosťou /Fam consortio, čl. 19/. Táto jednota manželstva "vysvitá aj z rovnakej osobnej dôstojnosti muža a ženy" /Gaudium et spes, čl. 49/. Potom toto manželské spoločenstvo utvára základ pre budovanie širšieho rodinného spoločenstva rodičov a detí, bratov a sestier, príbuzných a ďalších príslušníkov domácnosti. Také spoločenstvo má pôvod v prirodzených zväzkoch, zdokonaľuje sa duchovným spojením láskou, ktorá je dušou vzájomných medzisobných vzťahov členov rodiny, ktorá vytvára a oživuje domácu jednotu a spoločenstvo /Fam. consortio, čl. 21/.

Teda jednota v rodine sa nadobúda každodenne prejavovanou a zdieľanou láskou, spoluprežívaním všetkých udalostí, na ktorých sa rodina zúčastňuje /hoci aj len niektorým svojím členom/. Do tejto spoluúčasti, spoluprežívania vystupujú jednotliví členovia rodiny vzájomným dialógom. Pod dialógom nerozumieme iba akúsi slovnú komunikáciu alebo výmenu názorov /i keď aj to/, ale to, že vlastne každý prejav v rámci rodinného spoločenstva má svoju odzvu, dostáva tzv. spätnú väzbu, ktorá zároveň upevňuje pozitívne prejavy /napomáhajúce a udržiavajúce jednotu/ a koriguje prípadné negatívne /t. j. tie, ktoré jednotu narušajú/. Do tohto dialogu v rodine sa už od útlého veku zapájajú aj deti, ktoré takto prestávajú byť iba objektom výchovného pôsobenia svojich rodičov. Citlivo vnímajúci rodičia pochopia, že nielen oni vychovávajú svoje deti, ale aj deti vychovávajú ich - na spoločné dobro. Deti možno priberať do takéhoto dialogu cielene, napr. prípravou na narodenie ďalšieho súrodenca, ktoré sa potom stáva skutočnou rodinnou udalosťou /a zároveň to umožňuje predísť rôznym negatívnym žiarliveckým prejavom u detí/. Deti sa však aj spontánne zapájajú do tohto dialogu, napr. tým, že zasiahnu do prípadného vzájomného nedorozumenia alebo hádky svojich rodičov. V takýchto prípadoch si vnímavý rodič uvedomí, že sú skutočným darom, ktorý napomáha a upevňuje jednotu v rodine.

Tento dialóg zároveň predpokladá /a aj umožňuje/, že každý dáva aj prijíma. Na tomto vzájomnom dávaní a prijímaní sa každý člen rodiny zúčastňuje špecifickým podielom, do ktorého patria napr. aj prejavy obety a sebazáporu.

Toto všetko je súčasťou uvedeného dialógu, ktorý sa tým zjavne odlišuje od diskusie, výmeny názorov - pretože sa stáva "zdieľaním, spoluprežívaním". V tomto zmysle možno identifikovať disfunkčné rodiny, kde tento dialóg na rozličných úrovniach prestáva fungovať. Keď si každý člen rodiny žije svojím vlastným, nezdieľaným životom, naruša sa to vnútorné puto, ktoré rodinu spája a vytvára jej jednotu. Všetci poznáme takéto rodiny, ktorých členovia vystupujú ako jedna rodina iba navonok, vskutku však nenachádzajú spoločnú reč. Často len nejaká vonkajšia udalosť naruší tento zaužívaný stereotyp života vedľa seba a vyprovokuje znovunadviazanie rodinného dialógu. Narušenú komunikáciu nachádzame pomerne často v rodinách s dospievajúcimi deťmi. Treba si však uvedomiť, že korene tohto javu vznikajú oveľa skôr. Tak ako muž a žena majú byť otvorení pre vzájomný manželský dialóg, tak aj rodičia majú byť

otvorenia pre dialóg s deťmi a pestovať aj v nich túto otvorenosť. Deti totiž spontánne svojou naviazanosťou na rodičov sú už vlastne otvorené pre tento dialóg a rodičia svojím rigoróznym postojom subjektov výchovy /t. j. vo vzájomnom dialógu akoby vnímali len stránku "ja dávam" / narušajú a nerozvíjajú tento jednotiaci dialóg.

Pochopiteľne, onomu rodinnému dialógu sa vnútorne nijako neprotiví skutočnosť, že tieto dospievajúce deti svojím správaním sa a postojom sledujú svoje povolanie, pre ktoré ich rodičia napomáhajú spoluutvárať, keďže "skutočným Otcom všetkých detí nie sú ich rodičia, ale Pán". Na túto skutočnosť často zabúdzajú mnohí rodičia a napomáhajú tak narušenie dialógu. Dialóg totiž nespočíva v presvedčaní toho druhého o svojej pravde. Je často viac mlčaním, načúvaním, účasťou. Ani jednota nie je daná rovnakosťou osôb a pováh, naopak, je spoločenstvom rozličných pováh a charakterov, ktoré prostredníctvom lásky sleduje spoločný cieľ. Týmto spoločným cieľom sú na začiatku uvedené štyri všeobecné úlohy rodiny.

Ak pozeráme na kresťanskú rodinu so zreteľom na tieto úlohy, objavujeme ďalšiu skutočnosť: Kresťanská rodina nie je zatvoreným spoločenstvom, ktoré pestuje svoj vnútorný dialóg, ale je spoločenstvom otvoreným, komunikujúcim navonok a spolupodieľajúcim sa na živote cirkvi a spoločnosti. Takto "jednota v rodine" sa stáva integrálnou súčasťou všeobecnej jednoty, ku ktorej sme všetci povolaní.

HOVORÍ PRÁVNÍK

Jedným z podstatných prejavov Božej lásky k človeku je, že ho obdaril takými mohutnosťami /rozum, sloboda, múdrosť, láska.../, ktorými je Bohu nielen podobný, ale ktorými má možnosť napomáhať iným i sebe v trvalom vzraste k nemu. Okrem spomínaných darov sú nimi aj prirodzené práva a špeciálne aj práva veriaceho človeka.

V tejto novej rubrike "Hovorí právnik" by sme chceli v niekoľkých článkoch postupne oboznámiť čitateľov s naším právnym poriadkom všeobecne a s jeho možnými interpretáciami vzhľadom na život veriacich.

I. Aké právo u nás platí?

Pre pochopenie čiastkových právnych problémov - v tomto prípade právneho a občianskeho postavenia veriacich v Československu - je užitočné najskôr sa zaoberať celkovou charakteristikou nášho právneho poriadku.

Marxistická teória práva nikdy nepopierala jeho stranícku, zaujatú povahu. Tvrdí, že na Západe je právo zaujaté v prospech "buržoázie" a v socialistických štátoch v prospech "pracujúceho ľudu" reprezentovaného komunistickou stranou. Lenin napísal po Októbrovej revolúcii, že právo je to, čo slúži záujmom robotníckej triedy. V súčasnej učebnici pre právnické fakulty sa píše: "Klasici marxizmu-leninizmu... právo považovali predovšetkým za politickú kategóriu. Zodpovedá základným záujmom vládnucej triedy a ako mocenský nástroj spätý so štátom slúži politike vládnucej triedy". /Teória štátu a práva, Bratislava, 1977, str. 189/.

Teda, podľa tohto chápania, právo je slúžkou politiky a v našich podmienkach, samozrejme, politiky komunistickej strany. Služobný charakter práva voči politike komunistickej strany sa zabezpečuje - v hrubých črtách - štvorako:

1. prijímaním zákonov vyhovujúcich strane;
2. celkovou výstavbou štátneho aparátu vyhovujúceho strane;
3. dosadzovaním straníkov alebo strane povolných nestraníkov do kľúčových funkcií;
4. celkovým dozorom komunistickej strany nad fungovaním systému.

V socialistickom práve bohyňa spravodlivosti nemá zaviazané oči a nedrží v rukách váhy, ktoré vážia na obe strany rovnako. Ak by si niekto myslel, že sudcovia v Československu sa majú alebo môžu pri rozhodovaní pridržiavať iba zákona, Najvyšší súd ČSSR ho vyvádza z omylu: "Sudcovia a štátni notári ako funkcionári socialistického štátu a rozhodujúce subjekty pri plnení triedneho poslania socialistických súdov a štátnych notárstiev musia vo svojej rozhodovacej činnosti vychádzať z pozícií marxizmu-leninizmu a zo súčasného stavu spoločenského rozvoja objasneného v dokumentoch vrcholných straníckych orgánov." /Smernica pléna NS ČSSR k hlavným ideologickým problémom v rozhodovacej činnosti súdov a štátnych notárstiev, Plsf 1/74, Zbierka súdnych rozhodnutí a stanovísk 1974, str. 441 a nasl./ A na inom mieste: "Činnosť súdov ako súčasti mocenských orgánov socialistického štátu sa musí vyznačovať dôsledným presadzovaním politiky KSČ, celospoločenských záujmov pred záujmami miestnymi a skupinovými, vyznačovať sa triednym prístupom, vysokou politickou zodpovednosťou a odbornou úrovňou". /Smernice pléna NS ČSSR k zameraniu činnosti súdov a štátnych notárstiev po XV. zjazde KSČ, Plsf 1/76, Zbierka súdnych rozhodnutí a stanovísk 1976, str. 303 a nasl./

Degradácia práva do úlohy služobníka politiky má však svoje objektívne medze. Právo je dôležitý prostriedok riadenia spoločnosti, reguluje správanie sa ľudí. Služobné právo je zlé právo a zle plní aj svoju riadiacu funkciu v spoločnosti, pretože ľudia ho buď nerešpektujú, alebo sa pred ním utiahnú do súkromia, do pasivity. Také právo za určitých podmienok sťažuje strane vládnutie. Tieto dve protikladné tendencie vo vzťahu k právu - na jednej strane snaha o jeho plné ovládnutie a používanie ako služobníka, na druhej strane podkopávanie autority a účinnosti práva práve jeho degradáciou na služobníka - vedú ku kompromisu. Základné princípy a kľúčové ustanovenia práva sa dodržiavajú aj voči veriacim, ale iné ustanovenia, ak je čo len malá možnosť ich "preinterpretovať", sa nedodržiavajú alebo použijú proti veriacim. Väčšinou možno vyložiť ustanovenia zákona tak, aby sa veriaci na ne nemohli odvolávať.

Politická použiteľnosť práva je tiež výsledkom kompromisu, ako samotná politika je kompromisom medzi chceným a možným. Opatrenia proti veriacim vyvolávajú nespokojnosť medzi ostatnými veriacimi a poukazujú na ne západné štáty na medzinárodných konferenciách. To všetko sú politické momenty, ktoré nabádaajú režim k opatrnosti.

Zákony, na ktoré narážame pri žití podľa viery, majú teda dvojaký charakter: právny a politický. Ak sa chceme s nimi vyrovnáť, musíme prijať hru, ktorú nám vnucujú, a postupovať podľa jej pravidiel. Pravidlá nám ukládajú, aby sme použili všetku právnu argumentáciu, ktorá v danom prípade prichádza do úvahy, a súčasne, aby sme sa snažili vyvinúť maximálny politický tlak, ktorého sme schopní.

V našich súčasných podmienkach vyvinutý politický tlak znamená dôsledne zverejňovať všetky prípady diskriminácie veriacich. Ak aj nedosiahneme nápravu v konkrétnom prípade, je pravdepodobné, že aspoň v budúcnosti režim bude váhať, či znovu uskutoční podobný akt diskriminácie. Zverejňovanie sa začína jednoducho rozprávaním o diskriminácii, vlastnej či cudzej, čo najväčšiemu počtu známych; pokračuje písaním sťažností na všetky možné orgány a inštitúcie so zasielaním kópií sťažností na vedomie ďalším orgánom a inštitúciám; kópie sťažností dávame svojim známym; uverejnenie prípadu v domácej samizdatovej tlači; uverejnenie prípadu vo vysielaní zahraničného rozhlasu do Československa; uverejnenie prípadu vo svetovej tlači. Rozprávanie o prípade a rozširovanie sťažností zvyšuje pravdepodobnosť, že sa vedomosť o prípade zachytí v informačnej sieti, vedúcej až k zahraničnému rozhlasu či novinám. Jedna relácia v zahraničnom rozhlase môže byť účinnejšou zábranou proti diskriminácii než siahodlhá sťažnosť na vnútroštátne inštitúcie, argumentujúca právnymi ustanoveniami.

Takýto postup, v kombinácii s problémami, ktoré si vytvára režim sám, udržiava nádej, že skoro alebo neskôr dôjde k takým zmenám politických aj právnych pomerov, že diskriminácia bude ustupovať. /Pokračovanie./

jč/

Preto sa učenici rozhodli, že každý podľa svojich možností pomôže bratom v Judei. /Sk 11, 29/

Zo zákona pochádza poznanie hriechu. /Rim 3, 20/

Prosíme o modlitby za všetkých trpiacich i za zatknutého Ivana Polanského z Novej Dubnice, pravdepodobného výrobcu samizdatov, "Historický zápisník" a "Výber".

DOBŘÉ KNIHY

Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda v Ríme vydal roku 1986 popri iných cenných dielach dve veľmi zaujímavé a hodnotné knižné publikácie.

Prvá z nich má názov Listy rodičom a je prekladom nemeckého originálu Elternbriefe, ktorý vydal Katholishes Zentralinstitut für die Ehe und Familienfragen, Köln /Ústredný katolícky inštitút pre manželské a rodinné záležitosti v Kolíne nad Rýnom/. Kniha je výsledkom psychologických, lekárskeho, psychiatrických a teologických štúdií a výskumov kompetentných odborníkov v oblasti vývoja a výchovy dieťaťa. Formou tridsiatich siedmich "listov rodičom" kvalifikovaným a pútavým spôsobom podáva informácie, ktoré sú dôležité pre pochopenie dieťaťa a pre jeho výchovu v trojmesačných obdobiach od narodenia do začiatku školského veku. Posledných dvanásť listov zhrňa všeobecné zásady výchovy.

Veľkou prednosťou príručky je, že nedáva hotové recepty, ale vedie rodičov k hlbokému poznaniu dieťaťa, aby si tak vzhľadom na špecifickú povahu, prostredie a podmienky, v ktorých dieťa žije, mohli sami zodpovedne voľiť vhodnú výchovnú metódu. Vo svojej dynamickosti kniha poukazuje na neustály vývoj dieťaťa a na potrebu prepojenia všeobecnej a náboženskej výchovy, čo vyžaduje pružnú reakciu rodičov.

Dúfame, že Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda sa podujme na vydanie aj ďalšej časti, týkajúcej sa výchovy detí od

šiesteho do štrnásteho roku. Zároveň sa obraciame na vydavateľské oddelenie SÚSCM s prosbou o vydanie podobných diel zaoberajúcich sa problematikou dospievajúcej mládeže, snúbencov a začínajúcich manželstiev. Dobrých kníh s touto tematikou je v súčasnej slovenskej náboženskej literatúre úplný nedostatok.

Druhú knihu odlišného žánru pod názvom Svätá zem preložil a doplnil PhDr. Štefan Šilhar, SDB, z talianskeho originálu La Terra Santa od prof. Luigiho Lombardiho. Táto kniha, majúca 246 veľmi pekných farebných fotografií komentovaných výstižnými odbornými textami, nás sprevádza po miestach života a pôsobenia Pána Ježiša od pohoria Hermon na severe až k južnému pobrežiu Mŕtveho mora medzi riekou Jordánom a Stredozemným morom. Jednotlivé časti knihy s priliehavými názvami Svätá zem, Máriin život, Skrytý život Ježiša Krista, Ježišovo verejné účinkovanie, Posledná cesta Ježiša Krista do Judey, Mariánske svätyně v Jeruzaleme nás uvádzajú do miest, v ktorých sa odvíjala najväčšia dejinná udalosť ľudstva - spása človeka a sveta.

Čitateľov upozorňujeme, že roku 1987 vyšiel v slovenskom preklade vo vydavateľstve SÚSCM v Ríme tiež veľmi hodnotný katechizmus pre dospelých pod názvom Viem, komu som uveril. Je vhodnou príručkou aj pre laických aktivistov.

Slovenské veriace rodiny a všetci veriaci vyjadrujú úprimnú vďaku aj za tieto diela a do ďalšej pozhmanej práce vyprosujú veľa Božích milostí všetkým, ktorí sa aj touto vydavateľskou činnosťou podieľajú na tom, aby náš duch viery nezahynul, ale rástol.

SLÁVNOSTI V RODINE A V CIRKVI

Pokračujeme v uverejňovaní životopisov svätých. Každý z nás zatúžil prežiť v živote dobrodružstvo plné napätia, nebezpečenstiev, v ktorom by dokázal svoju odvahu, silu a nakoniec zvíťazil nad zlom. Jedným slovom, zažiť niečo mimoriadne, pričom by prekonal sám seba. V živote sa však takéto predstavy ťažko uskutočňujú, preto nám dobrodružný zážitok nahradia dobrodružstvá románového hrdinu, ktorého osudy s napätím prežívame. Málokto si však uvedomuje, že môže prežiť naozajstné dobrodružstvo, na ktoré sú potrebné odvaha, pevná vôľa a veľa síl, hlavne duševných. A treba bojovať s nepriateľom mocným, vytrvalým - a tým sú predovšetkým vlastné sklony k nepoctivosti, pohodliu, neovládnuté vášne a ctižiadost, ktoré sú prekážkami na ceste ku kresťanskej dokonalosti. O tom, že je to zápas nie ľahký, nás presvedčajú životy svätých. Ich cesta k Bohu vedie cez mnohé úskalía, životné dobrodružstvá a boje s nepriateľom, ktorý má rôzne podoby. Odmenou za víťazstvo je im darovaná koruna večnej slávy. Máme v sebe odvahu podobať sa im? Pripomeňme si ich v deň sviatku nášho patróna, alebo patróna našich blízkych. /Životopisy uverejňujeme podľa občianskeho i cirkevného kalendára./

20. januára: sv. Šebastián

Pochádzal zo severotalianskeho mesta Milána. Žil v druhej polovici 3. storočia. Najstaršie životopisy uvádzajú, že bol vojacom a pomáhal prenasledovaným a najmä väzneným kresťanom. Žil v počiatočnom období Diokleciánovho prenasledovania kresťanov. Keď sa cisár dozvedel, že Šebastián je kresťan, dal ho mučiť. Priviazal ho o stĺp a strieľali do neho šípmi. Šebastián zomrel

mučeníckou smrťou roku 288 v Ríme. Kresťania ho pochovali pri .
Apijskej ceste v podzemnom cintoríne nazývanom "in Catacumbas".
Jeho úcta sa rozšírila po celom kresťanskom svete, a to nielen
na Západe, ale i na kresťanskom Východe.

8. februára: sv. Hieronym Emiliani

Sv. Hieronym Emiliani pochádzal z poprednej benátskej rodiny. Narodil sa r. 1486. Jeho otec bol senátorom Benátskej republiky. V mladosti bol Hieronym dlhší čas vojakom. R. 1511 sa dostal do zajatia. Tam v útrapách väzenského života prekonal veľkú vnútornú premenu. Zhodou okolností, ktoré pokladal za zásah Boží, sa mu podarilo dostať na slobodu. Po krátkom čase opustil vojenskú službu a začal sa venovať službe chudobným, sirotám a chorým. Jeho dom v Benátkach sa stal útulkom chudobných. Osobitnú starostlivosť venoval sirotám. Zbieral ich po uliciach, zhromažďoval vo svojom dome a staral sa o všetky ich potreby. Neskôr pre nich založil útulok sv. Bazila, ktorý sa stal jadrom jeho budúcich ústavov. Vo viacerých mestách založil sirotince a domovy pre výchovu opustených a mravne narušených dievčat. S viacerými kňazmi a obetavými pomocníkmi založil "Spoločnosť služobníkov chudobných". Po vypuknutí moru sa od chorých, ktorých s veľkou obetavosťou ošetroval, nakazil i on sám. Zomrel 8. februára 1537. Pochovali ho v kostole sv. Bartolomeja v Somaske. Pápež Benedikt XIV. vyhlásil Hieronyma Emilianiho za blahoslaveného a pápež Klement XIII. r. 1767 za svätého. Napokon pápež Pius XI. ho r. 1928 vyhlásil za patróna sirot a opustenej mládeže.

8. marca: sv. Ján z Boha

Sv. Ján z Boha pôsobil takmer celý život v Španielsku. Pochádzal však z Portugalska. Narodil sa r. 1495 v Montemoro Novo pri meste Evore. Už od detských rokov mal veľmi dobrodružný život. Najskôr bol pastierom, potom sedliakom, dozorcom veľkostatku, nato znova pastierom, potom robotníkom v severnej Afrike, pouličným predavačom a neskôr kníhkupcom v španielskom meste Granade. Roku 1539 po vypočutí kázne blahoslaveného Jána Avilského sa rozhodol úplne zmeniť svoj doterajší život. Svoj majetok rozdal chudákovi na uliciach a začal konať také uponižujúce pokánie, že ho pokladali za pomäteného a zavreli do blázince. Ale práve tam pochopil svoje pravé poslanie: odovzdať svoje sily a schopnosti chudobným a chorým, ktorých bolo všade dosť. Najprv zhromažďoval bedárov v dome, ktorý mu dal k dispozícii istý šľachtic. Potom založil nemocnicu v Granade a potom v Toledu. Jeho dobročinnosť bola zameraná nielen na chorých, ale i na opustené deti, študentov bez prostriedkov, robotníkov bez práce, dievčatá a vdovy vystavené vydieraniu a mravnému nebezpečenstvu. O Jánovi z Boha sa oprávnené hovorí, že patrí medzi veľkých sociálnych svätých. Medzitým sa začalo utvárať i nové reholné spoločenstvo, ktoré malo žiť a pracovať podľa jeho ideálov. Ján pre svoje Bohu zasvätené spoločenstvo nenapísal nijaké stanovy, ani pravidlá. Kým žil, stačil jeho príklad a niekoľko zásad, medzi ktoré patrilo jeho často opakované povzbudenie: "Robte dobre, bratia!" Až do konca svojho života nepoznal oddych a pohodlie, takmer nikdy nespál. Zomrel 8. marca 1550 vo veku 55 rokov.

Po jeho smrti rýchlo vzrastal počet jeho nasledovníkov. R. 1586 pápež Sixtus V. potvrdil ich združenie ako riadnu reholnú spoločnosť bratov, ktorá existuje dodnes. Ich úradné pomenovanie je "Nemocničný rád sv. Jána z Boha". Majú však rôzne pomenovania. Na Slovensku sa volajú milosrdní bratia. Do likvidácie r. 1950 mali milosrdní bratia na Slovensku kláštory a nemocnice v Bratislave, Skalici a Spišskom Podhradí.

11. marca: sv. Angela Merici

Pamiatka tejto svätice je nezáväzná. V minulosti sa slávila 31. mája alebo 1. júna, nový cirkevný kalendár ju stanovil na deň jej smrti. Sv. Angela Merici pochádzala z jednoduchej rodiny. Narodila sa r. 1474 v mestečku Desenzano v severnom Taliansku. Predčasne jej zomreli rodičia, takže Angela ostala v pätnástich rokoch úplnou sirotou. Vstúpila do tretieho rádu sv. Františka Assiského, ktorého si zvolila za svoj vzor. Pod vplyvom videnia, ktoré mala, sa rozhodla venovať výchove dievčat. Bola to veľmi dôležitá úloha zvlášť v tom čase, keď renesancia zhrúšala vplyv na duchovný a mravný život kresťanov. Aby sa mohla plne venovať tejto službe, zriekla sa manželstva. Z príležitosti Svätého roku putovala r. 1525 do Ríma. Tu sa stretla s pápežom Klementom VII., ktorý schválil jej prácu a pozval ju do Ríma, aby tam rozvíjala svoje dielo. R. 1529 ušla do Cremony pred násilnosťami cisárskych vojakov, ktorí spustošili Rím a plienili Taliansko. Po vojne odišla do Brescie, kde so svojimi spoločníčkami položila základy budúceho rehoľného združenia. Za patrónku si zvolila sv. Uršulu, ktorá sa v tom čase uctievala ako ochrankyňa dievčat. Odtiaľ vzniklo ich meno - uršulínky. Historický dátum založenia nového spoločenstva je 25. november 1535. Angela Merici viedla spoločenstvo, ktoré založila, iba krátky čas, lebo už 27. januára 1540 po krátkej chorobe zomrela. Pochovali ju v krypte kostola sv. Afry v Brescii.

Uršulínky neboli zo začiatku rehoľou v plnom slova zmysle. Neviazali sa na mníšsky spôsob života. Oproti starším rehoľám obmedzili komunitný život, aby sa mohli viac venovať vychovávateľskej a charitatívnej práci. Boli teda predchodcami dnešných sekulárnych inštitútov. Iba neskôr sa uršulínky pretvorili na rehoľné komunity s prísnou kláštornou klauzúrou. Postupne sa rozšírili do celého sveta a vykonali veľké dielo na poli evanjelizácie a výchovy. V 17. stor. prišli aj na Slovensko, kde pracovali úspešne takmer 300 rokov. Pred násilným zrušením roku 1950 mali na Slovensku niekoľko kláštorov a výchovných ústavov. Najväčšie školy a ústavy mali v Bratislave a Trnave.

KATECHÉZA

S k u p i n a B / b i r m o v a n c i /

IV. časť: DUCH SVATÝ - NOVÝ ŽIVOT SVETA

Na prvé kresťanské Turíce v Jeruzaleme sa muselo stať čosi neobyčajné. Čosi, čo utiahnutých a zmätených Ježišových prívržencov obdarilo obdivuhodnou silou. Hoci aj neskôr, keď cestovali a pôsobili vo svojich prvokresťanských obciach, neraz prežívali sklúčené, bezradné a ustráchané chvíle, viera v Ježiša Krista sa navzdory ich ľudskej slabosti ich kázaním šírila.

Ale čo máme my do činenia s tým, čo sa vtedy stalo v Jeruzaleme? Nie je to už iba nenávratná minulosť, iba fakt registrovaný históriou? Nachádzame nejaké stopy toho i v dnešnom svete? Znamená to ešte čosi pre nás? Hovorí nám to čosi, zakusujeme to nejakovo vo svojom živote?

Je tu jedna dejinná a súčasne naddejinná skutočnosť, ktorá nám na tieto otázky dáva kladnú odpoveď. Je to jestvovanie Kristovej cirkvi ako ľudského i božského organizmu /a či lepšie - z hľadiska priority hodnôt - božského i ľudského organizmu/.

ktorý je dnes neodmysliteľnou, integrálnou /od celku neoddeliteľnou/ a /spolu/určujúcou súčasťou sveta a života. Túto skutočnosť a jej neodmysliteľnosť uvedomujeme si nielen my, kresťania, ale celý kultúrny svet.

1. Cirkev je nová budúcnosť ľudstva

Skutočnosť, ktorú voláme cirkvou, prelína celý život dnešného sveta. Nikto ju nemôže odškriepiť, nikto ju nemôže nevidieť. My sami k nej patríme. Sú ľudia, ktorí veria v Boha, ktorí sa modlia, ktorí sa zúčastňujú na bohoslužbách. Sú cirkevné budovy, cirkevné ustanovizne. Sú kňazi, biskupi aj pápež. To všetko patrí k cirkvi. Čo však je cirkev sama?

Je to azda "spolková inštitúcia" pre ľudí s podobnými náboženskými záujmami, akási záujmová organizácia? Alebo je to dajaké svetonázorové zoskupenie ľudí, do ktorého sme sa náhodou narodili? Alebo nebudaj ustanovizne, ktorej poslaním je starať sa o slávnostné dekorum rodinných sviatkov, o organizovanie dobročinnosti či o pozdvihovanie mravnosti?

Ani jedno, ani druhé, ani tretie. Veriaci človek vie, že cirkev je čosi iné: že je to spoločenstvo všetkých tých, ktorí uznávajú Ježiša Krista, čiže uznávajú ho za svojho Pána, ktorí prijali Božie posolstvo a veria v neho. Je to nový Boží ľud - ľud, ktorému Boh krstom daroval nový život.

K tomuto spoločenstvu, k tomuto novému Božiemu ľudu patríme aj my, aj my sme jeho súčasťou. My sme cirkev.

Duch Svätý, ktorý na prvé kresťanské Turíce zostúpil na apoštolov, bol tým, čo mali spoločné, čo ich zjednocovalo s Kristom a čo ich zjednocovalo v Kristovi navzájom. Takto apoštoli tvorili jednotu v Duchu Svätom. Skrze neho boli cirkvou, spoločenstvom svojho Pána Ježiša Krista.

/Na vysvetlenie: Samo slovo "cirkev" pochádza z gréckeho "kýriaké", čo znamená "Pánova", "patriaca Pánovi" a čo bol pôvodne prívlastok k označeniu "ekklésiá", t. j. "spoločnosť", "spoločenstvo", "obec". Koncovka "-ev" je slovanská. Slovo "cirkev" je súčasťou slovenskej slovnej zásoby prinaajmenšom od čias pôsobenia slovanských apoštolov sv. Cyrila a sv. Metoda na Veľkej Morave, ak nevzniklo už predtým pod vplyvom nemeckého pomenovania "Kirche". Pozoruhodné prítom je, že na rozdiel od nemeckého "Kirche" a od pomerov u východných Slovanov má dnes u nás iba jeden význam, neoznačuje teda súčasne aj "kostol"./

Z malého spoločenstva apoštolov stalo sa veľké spoločenstvo, nový Boží ľud. To, čo sa stalo na prvé kresťanské Turíce, nie je iba minulosťou, ktorá sa nás netýka. Je to vskutku čosi, čo je prítomné v našom dnešnom živote, čosi, čo je tu a čo stále pôsobí.

Náš Pán Ježiš Kristus žije. Je tu. Je uprostred nás. Od neho, ktorý žije v nás a medzi nami, neprestajne vstupuje do sveta Duch Svätý. Prvé Turíce, zoslanie Ducha Svätého, to nie je minulosť raz navždy uzatvorená, to je prítomnosť, trvalá prítomnosť, a tak aj budúcnosť.

Je to nová budúcnosť sveta.

V starozákonnom čase zostupoval Boží Duch /máme^{tu} na mysli jeho zjavné posväcujúce pôsobenie/ iba na vyvolených jednotlivcov, na prorokov a kráľov. Od prvých kresťanských Turíc je to ináč. Duch Svätý pôsobí v celom novom Božom ľude, v každom veriacom, v mužoch, v ženách i v deťoch, v starých i v mladých, vo vzdelaných aj neučených, v bielych i farebných, v laikoch, kňazoch,

biskupoch i pápežoch. Pôsobí vo všetkých, ktorí sa mu otvárajú.

V tom ostatnom konštatovaní, totiž že Duch Svätý pôsobí vo všetkých, ktorí sa mu otvárajú, spočíva aj východisko správneho chápania príslušnosti, patričnosti k cirkvi. Kristus prišiel vykúpiť všetkých ľudí, a preto nikomu, kto sa úprimne otvára pôsobeniu Ducha Svätého, neuzatvára cestu k spáse. Podmienku otvorenosti voči pôsobeniu Ducha Svätého formuluje Kristus v rozhovore s Nikodémom takto: "Ak sa niekto nenarodí z vody a z Ducha, nemôže vojsť do Božieho kráľovstva." /Jn 3, 5/. Otvorenie sa tomuto pôsobeniu voláme ináč krstom /voda tu symbolizuje duchovné očistenie, znovuzrodenie, dokonalú ľútosť/. Ním dosiahne človek vo svojom živote prvýkrát posväcujúcu milosť.

Cirkev rozoznáva krst sviatosťný, ktorým sa človek zrejším spôsobom stáva jej členom a ktorý ho uschopňuje pristupovať k ostatným sviatosťom a tak si budovať cestu k spáse, a ďalej krst krvi a krst žiadosti. Krst krvi prijíma z Božej milosti človek nepokrstený sviatosťným krstom, keď podstupuje násilnú smrť pre Krista. Takto sa stal kresťanom ne jeden mučeník pre Krista v prvých storočiach kresťanstva, ale aj v iných časoch. Nejedného vyzdvihla cirkev na oltár, ozdobeného vencom svätosti. Krst žiadosti prijíma ten nepokrstený, ktorý si vzbudí dokonalú lásku k Bohu alebo z takejto lásky - teda dokonale - ľutuje svoje hriechy. Takýto krst môže ostať očiam ľudí skrytý a zrejme najčastejšie aj skrytý ostáva /napokon, ani krst krvi nemusí byť zjavný/. Tu Boh vo svojej nekonečnej добрote a láske k človeku vychádza v ústrety aj tým, "čo bez vlastnej viny nepoznajú Kristovo evanjelium a jeho cirkev, ale hľadajú Boha úprimným srdcom a usilujú sa pod účinkom milosti plniť jeho vôľu, ktorú poznávajú z hlasu svedomia" - ako sme už citovali v I. časti našich katechéz z vieroučnej konštitúcie o cirkvi vydanéj Druhým vatikánskym koncilom. Takto aj títo ľudia "môžu dosiahnuť večnú spásu" /pokračovanie citátu/. Krst krvi a krst žiadosti vysluhuje sám Kristus. Aj takto pokrstení ľudia budujú Kristovu cirkev, a preto k nej svojím spôsobom patria. My, ktorí sme boli pokrstení sviatosťným krstom, musíme však byť Bohu vďační za to, že nám cestu k sebe uľahčil, a preto je našou povinnosťou vedome pracovať na zveľadení cirkvi.

"Cirkev sama je," ako hovorí Svätý Otec Ján Pavol II., "znakom a nástrojom prítomnosti a účinkovania oživujúceho Ducha." /Dominum et Vivificantem, 64./ Duch Svätý budovaním cirkvi buduje nový svet. To sú tie trvalé Turíce.

2. Dary Ducha Svätého v živote cirkvi

"Dary milosti sú rozličné, ale Duch je ten istý. Aj služby sú rozličné, ale Pán je ten istý. Rozličné sú aj účinky, ale Boh, ktorý pôsobí všetko vo všetkých, je ten istý. Každý však dostáva prejavy Ducha na všeobecný úžitok. Jeden dostáva skrze Ducha slovo múdrosti, iný podľa Ducha slovo poznania, iný vieru v tom istom Duchu a iný v tom istom Duchu dar uzdravovať, iný schopnosť robiť zázraky, iný prorokovať, iný rozlišovať duchov, iný dar rozličných jazykov a iný vysvetľovať jazyky. Ale toto všetko pôsobí jeden a ten istý Duch, ktorý rozdeľuje každému, ako chce." /1 Kor 12, 4-11/

Týmito slovami nám sv. Pavol priamo navodzuje reálnu predstavu pôsobenia Ducha Svätého vo svete skrze konanie jednotlivých ľudí. Neponúka ju v hlbokomyseľných úvahách, ale v realistickom obraze života. To nám najľahšie umožní pochopiť, čo máme rozumieť pod darmi Ducha Svätého a koľko a akých týchto darov sa nám dostáva.

Boží ľud sa často pokúšal vypočítavať dary Ducha Svätého. Tak sa od starozákonných čias stretávame so siedmimi darmi Ducha

Svätého - múdrosťou, rozumom, radou, silou, poznaním, nábožnosťou a Božou bážňou. Tento výpočet sa zakladá na slovách proroka Izaiáša o Duchu budúceho Mesiáša /Iz 11, 2-3/. Je skôr symbolický než reálne úplný /pripomenme si, že číslo sedem u Židov symbolizovalo plnosť/, hoci aj by sme azda mohli každý iný účinok pôsobenia Ducha Svätého previesť na niektorý z týchto darov. Mnohé katechizmy nás zasa učia, že Duch Svätý nás "osvecuje, posilňuje a posväcuje". Všetko to je, prirodzene, iba rámec, ktorý nám má uľahčiť chápanie pôsobenia Ducha Svätého.

Treba nám vedieť, že dary Ducha Svätého sa jednoducho nedajú takto jednotlivo vypočítať a ani spočítať. V podstate je to vždy jeden jediný veľký dar, čo nám dáva Duch Svätý. Je to dar, čo nám umožňuje žiť nový život, ktorý sa začal Ježišovým zmŕtvychvstaním. Pre túto jedinosť biskup pri birmovaní hovorí birmovancovi: "Prijmi znak daru Ducha Svätého." Pravdaže, nový život s Kristom prejavuje sa najrozmanitejšími spôsobmi, a preto aj najrozmanitejšie sú čiastkovo, jednotlivo chápané dary Ducha Svätého.

O niektorých osobitne nápadných daroch Ducha Svätého nám podáva správu Sväté písmo. Tak v Skutkoch apoštolov /Sk 2, 13/ čítame o nesmiernej radosť a oduševnenosti, ktorá na okolostojacich pôsobila dokonca dojmom "opitosti", inde o dojatí, ktoré pre svoju nesmiernosť nachádzalo prejav iba v nezrozumiteľnom blábotaní, alebo o moci konať zázraky a zázračne uzdravovať. Dejiny cirkvi nám hovoria o jednotlivcoch, ktorí - uchvátení Duchom Svätým - vyznačovali sa neobyčajnými schopnosťami hlásať Božie slovo, obracať ľudí, chápať pravdy viery a vysvetľovať ich alebo prežívať Božiu lásku v službe blížnemu.

Mnohoraké mimoriadne dary Ducha Svätého nazývame charizmami /grécke "charisma" znamená "dar milosti"/. Charizmy boli veľmi časté v prvotnej cirkvi, napomáhajúc tak nadprirodzeným spôsobom jej rast, ale Duch Svätý nimi obdarúva cirkev i dnes. Hlavným takýmto darom, ktorý Boh dáva celému svojmu ľudu, je povolanie k všeobecnému knazstvu, ku "kráľovskému knazstvu", o ktorom hovorí sv. Peter: "Ale vy ste vyvolený rod, kráľovské knazstvo, svätý národ, ľud určený na vlastníctvo, aby ste zvestovali slávne skutky toho, ktorý vás z tmy povolal do svojho obdivuhodného svetla." /1 Pt 2, 9./ Takto sú všetci kresťania povolaní na duchovnú službu pred Bohom a vo svete: na modlitbu, odovzdanosť srdca, svedectvo o viere pred svetom. Okrem toho jestvujú mnohé jednotlivé charizmy v kresťanských spoločenstvách, ktoré uschopňujú vzájomne sa posilňovať v dobrom a slúžiť blížnym.

Pravda, dary Ducha Svätého sa nápadným a mimoriadnym spôsobom prejavujú zriedkavo. Oveľa častejšie nachádzajú svoj výraz v celkom obyčajnom, prostom, nenápadnom živote kresťana. Preukazujú sa v životnosti viery, vo vernosti cirkvi, v pravosti a vnútornej hĺbke modlitby, v teple vzájomnej lásky, v ochote pomáhať núdznym a slabým, v ochote odpúšťať, v statočnom vyznávaní Krista, v добрôte k ľuďom, v sile nezištnej služby blížnym, vo vernom a svedomitom plnení si pracovných aj iných povinností atď.

Duch Svätý pôsobí všade a vo všetkých, preto hovoríme, že bol "vyliaty na nás". Tak ako voda preniká všade a do všetkého.

Mohli by sme ešte vyratúvať hodne toho, čo v nás tvorí nový život v spoločenstve s Kristom a s Bohom Otcom, čo nám pomáha prekonávať nedokonalosť vo svete. V encyklike o Duchu Svätom v živote cirkvi a sveta /Dominum et Vivificantem, 60/ môžeme o tom čítať: "Aj v obyčajných podmienkach spoločnosti prispievajú kresťania ako svedkovia opravdivej dôstojnosti človeka svojou poslušnosťou voči Duchu Svätému k mnohorakému 'obnoveniu tvárnosti zeme', tým, že spolupracujú so svojimi bratmi, aby uskutočnili a zdokonalili

všetko to, čo v dnešnom pokroku civilizácie a kultúry, vedy a techniky a iných oblastí ľudského myslenia a konania je dobré, šľachetné a krásne."

3. Skrze živú vieru k obnove "tvárnosti zeme"

Z evanjeliových správ môžeme vybať, že apoštolí iba ťažko chápalí, čo konal a hovoril Ježiš. Nesprávne židovské predstavy o budúcom Mesiášovi a o kráľovstve, ktoré založí Boh skrze Mesiáša, jednota viedli k nedorozumeniam a mylným očakávaniam. Ježiš musel svojim učeníkom ukazovať pomýlenosť ich zmýšľania a musel ich napomínať pre ich malovernosť. V najťažšej chvíli apoštolí svojho Pána opustili a Peter ho dokonca zaprel. Sklamaní, ochabnutí na myslí a sklúčení sa po Ježišovej smrti na kríži utiahli a ešte ani zvesť o jeho zmŕtvychvstaní nezlomila ich bezradnosť.

Na Turíce sa tento neblahý obraz razom mení. Odvážni, plní vnútorného zápalu vystupujú pred ľuďmi a ohlasujú zmŕtvychvstanie Ukrižovaného. Tam, kde bola tma, zažiarilo svetlo, tam, kde bola sklúčenosť, zavládlo nadšenie a radosť, tam, kde bola neistota a malovernosť, prenikli jas a sila viery. Povzbudzovaní Duchom Svätým ohlasovali apoštolí národom posolstvo spásy a stali sa Kristovými svedkami. Tu sa začali spĺňať Ježišove slová: "Keď zostúpi na vás Svätý Duch, dostanete silu a budete mi svedkami v Jeruzaleme i v celej Judei aj v Samárii a až po samý kraj zeme." /Sk 1, 8/

Takto, ako začal pôsobiť v apoštoloch, pôsobí Duch Svätý v cirkvi stále. On pobáda cirkev ohlasovať Kristovo evanjelium všade na svete a všetkým ľuďmi. Ten, kto je naplnený Duchom Svätým, cíti sa nútený vyznávať a dosvedčovať svoju vieru v Krista pred ľuďmi slovom i skutkom.

Duch Svätý priviedol apoštolov k poznaniu Krista a pôsobil v prvotnom kresťanskom spoločenstve. Práve tak pôsobí aj teraz v cirkvi. Zaručuje, že cirkev uchováva Kristovo evanjelium neporušené. Spôsobuje každý nový myšlienkový rozlet v cirkvi, ktorý vedie k prehĺbeniu viery a k jej jasnejšiemu chápaniu.

S pribúdaním storočí sa cirkev učila čoraz lepšie a rýdzejšie chápať, čo Boh zjavil skrze svojho Syna. Tak napríklad porozumenie osobitnej dôstojnosti človeka priviedlo k zrušeniu otroctva, nad ktorým sa ešte v časoch apoštolov nik nepohoršoval. Aj vedomie dôstojnosti ženy sa v cirkvi jednota vzmáhala. A v dnešných časoch nadobúdame schopnosť hlbšie chápať Sväté písmo, bohoslužbu v cirkevnej obci, zrelosť laika v cirkvi i poslanie Božieho ľudu vo svete.

Cirkev sa v Duchu Svätom stále obnovuje a tak neprestajne pracuje na poslaní obnovovať "tvárnosť zeme". Skrze živú vieru vedie ľudstvo k vzájomnej jednote a k jednote s Bohom, k pravej slobode, k novému, svätému svetu. My všetci sme povolaní spolupracovať na tomto diele Ducha Svätého.

BOŽSKÉ SRDCE BUĎ S NAMI,
KRAĽUJ, PANUJ NAD NAMI,
NECH SA V NAŠEJ RODINE
ŽIVOT VIERY ROZVINIE.

Mária pomocnica kresťanov, oroduj za nás!